

Ferisikės GARSAS

SOUND OF COUNTRY

NR. 89 • III METAI

LIETUVIŲ TREMTINIŲ BENDRUOMENĖS SAVAITRAŠTIS

SCHWEINFURT • 1947. IX. 11.

Kurie kraštai žada priimti DP

TREČDALI TREMTINIŲ ŽADAMA ĮKURDINTI DAR ŠIAIS METAIS

Heidelberg. (Dena) — PC IRO vyr. būstinė praneša, kad iki šių metų pabaigos vienas trečdaliui tremtinių iš amerikiečių zonos bus suteikta galimybė galutinai įsikurti kituose kraštuose. Šalia to, UNRRA-os pradėta repatriavimo akcija bus tęsiama toliau, ir dabar kas mėnesį į savo kilimo kraštus išvyksta vidutiniškai apie 2500 tremtinių.

Su 13 valstybių PC IRO yra sudaręs sutartis tremtinių įkurdinimui. Šios valstybės esančios pasirošiusios priimti virš 100.000 tremtinių. Keturiolikos tokių sutarčių jau pradėtos įgyvendinti. Belgija iki spalio 1 d. yra pasiryžusi priimti beveik 17.000 anglakasių su šeimomis ir ateityje dar numato įsileisti 23.000 tremtinių. Prancūzų Maroko iki šiol jau apgyvendino maždaug 350 darbininkų su šeimomis iš numatyto įsileisti 10.000 bendro tremtinių skaičiaus. Kanada yra pasirengusi įkurdinti 1.000 miško darbininkų ir 2000 kanadiečių artimųjų. Brazilija bandymų tikslu greitai laiku žada apgyvendinti 1500 darbininkų su šeimomis. Jeigu Brazilija įsileistais tremtiniais būtų patenkinta, numatoma ten suteikti įsikuridimo galimybes žymiai didesniai tremtinių skaičiui.

Prancūzų vyriausybė taip pat apsisprendė priimti 10.000 anglakasių su šeimomis. Paskutiniu metu Prancūzija nutarė šį planą praplėsti, šalia anglakasių įsileidžiant 20.000 žemės ūkio darbininkų ir neribotą skaičių tekstilės ir kitokių pramonės specialistų. Prancūzų vyriausybė tremtinams garantuojanti tas pačias teises, kokias turi kiti užsieniečiai, o politiniu ten įsikurusieji tremtiniai saugumu rūpinasi IRO. Seimų nariai Prancūziją galės atvykti po 90 dienų. Šiuo metu prancūzų komisi-

jos jau lankosi įvairiose amerikiečių zonos DP stovyklose.

Praeitą mėnesį Olandų atstovai jau pradėjo verbuoti 3500 viengungių vyrų ir 4500 netekėjusių moterų. Kaip patiriama, rugsėjo 16 d. iš Ambergos stovyklos į Venlo (Olandijoje) išvyksta pirmasis tremtinių transportas, susidedas iš 2—300 pramonės darbininkų.

Greitu laiku turi atvykti Australijos komisija, kuri parinks 12.000 darbininkų ir jų šeimų, iš jų 4000 turį išvažiuoti iki šių metų paba-

gos. Anglija, kaip numatoma, priims 20.000 moterų darbininkų iš amerikiečių zonos. Švedija, Venecuela ir Bolivija pareiškė norą įsileisti po 500 tremtinių šeimų, tuo tarpu Ekvadoras ir Čili numato įkurdinti po 200 šeimų.

Argentina taip pat pareiškė, kad ji įdomausi didesnio skaičiaus tremtinių įsileidimu, tačiau iki šiol dar nesudaryta jokios sutarties. Praplėstas Kanados planas, kaip atrodo, numato papildomai apgyvendinti dar 10.000 darbininkų.

Europai atstatyti reikalinga 21 milijardo dolerių

Paris. (Dena-INS) — Marshallio plano įgyvendinime dalyvaujančios 16 Europos valstybių, kaip pažymėjo vienas vadovaujančių delegatų kooperacinę komisiją, prašysiančios iš JAV ateinančių 4 metų būvyje 21 milijardo dolerių paramos, iš jų 15 milijardų dol. bus reikalinga maisto produktams. Minimas delegatas šią sumą nurodė kaip minimalinę, kurios galima prašyti, atsižvelgiant į dabartinę sąlygą.

Toliau nurodoma, kad 4 milijardai dol. bus reikalingi sunkiosios pramonės produktams. Anksčiau išdirbtas planas numatė 29 milijardų dol. kredito, tačiau po pasitarimų su JAV užs. reik. min. pareigūnais, reikalaujama suma buvo sumažinta. Delegatas toliau nurodė, kad jei per pirmuosius dvejus metus Marshallio planas sėkmingai pasireikštų, kitų 2 metų reikalavimai galėtų būti žymiai sumažinti. Delegato nuomone, planas tikslas esąs laimėti pastitkėjimą privačių Amerikos finansinių

kų, kurie laukia progos savo dolerius investuoti į sveikus Europos projektus.

Washington. (Dena-INS) — INS korespondento pranešimu, JAV numato griežtai kontroliuoti kiekvieną Marshallio plano rėmuose Europai teikiamą paramą, kad būtų užtikrinta, jog amerikiečių teikiamos gėrybės bus panaudojamos produkcijos pakėlimui.

Riausės Indijoje tebevyksta

New Delhi. (Dena) — Po susidūrimų tarp musulmonų, indusų ir sikų, kaip praneša INS, New Delhi, Indijos sostinė, paskendo liepsnose. Miesto gatvėse įvyko elė grumtynių, muštynių su peiliais ir padeginėjimų. Indų kariuomenės daliniai pasistūpi prieš moderniais ginklais apsiginklavusius demonstrantus. Musulmonų sluoksniuose laikomą, kad žuvusių ir sužeistųjų skaičius siekia 10.000.

Antradienį New Delhi atvyko Mahatma Gandhi, kuris stengiasi riaušes numalšinti. Neramumai persimetė ir į Karachi.

ISIGALIOJA ITALIJOS SUTARTIS

Paris. (Dena-INS) — Kaip praneša Prancūzijos užs. reik. ministerija, Italijos taikos sutartis įsigaliosiant rugsėjo 15 d. Tą dieną busia pasikeista ratifikavimo dokumentais tarp pasirašiusiųjų valstybių.

Roma. (Dena-INS) — Italų žinių agentūros pranešimu, JAV numatančios, po amerikiečių karinių dalių atitraukimo iš Italijos, Viduržemio jūroje įrengti stiprios laivyno bazės.

Projektai JT ginkluotai pajėgai organizuoti

New York. (Dena-INS) — Jungtinių tautų sekretoriato žiniomis, tarptautinė policija sovietai pasiūlė sudaryti iš 12 sausumos divizijų, 1200 lėktuvų, tam tikro skaičiaus jūrų laivyno vienetų, tačiau be kovos laivų ir lėktuvnešių. Jūrų pajėgos turėtų sudaryti iš 5 ar 6 kreiserių, 24 torpedinių laivų ir 12 povandeninių laivų. Oro laivyną turėtų sudaryti 600 bombonešių, 300 naikintuvų ir 300 kitokių lėktuvų.

Atsižvelgiant į JT politiką, JAV pasiūlė tarptautinę pajėgą sudaryti žymiai stipresnę. Amerikiečių pasiūlymu, tarptautinė policija turėtų būti sudaryta iš 20 sausumos divizijų, 3800 lėktuvų, neįskaitant transportinių mašinų. Jūrų pajėgos turėtų sudaryti iš 3 kovos laivų, 6 lėktuvnešių ir 15 kreiserių.

D. Britanija pasiūlė tarptautinei policijai parengti 600 bombonešių, 400 naikintuvų ir 200 kitokių lėktuvų, taigi tą patį kiekį, kokį siūlo

MARSHALLIS PATENKINTAS GRAIKŲ KOALICIJA

Washington, IX. 10. (Dena-INS) — JAV užs. reik. min. G. Marshallis spaudos atstovams pareiškė, kad derybos tarp abiejų istorinių graikų partijų, kurios privėdė prie koalicinės vyriausybės sudarymo, įrodančios graikų politinių partijų norą padėti į šalį partiniams priešingumams ir bendrai dirbti graikų tautos labui.

Kaip žinoma naujos graikų vyriausybės, sudarytos iš liberalų ir populistų, pirmininkas yra Themistoklis Sophotis.

Authorized by Civil Affairs Division, EUCOM, APO 757 * Authorized editor and publisher: Medardas Bavarskas * Printed by: Schweinfurter Druckerei und Verlagsanstalt G. m. b. H. * Circulation: 2000 * Karinės Valdžios leista * Ats. redaktorius: Medardas Bavarskas * Red. ir Adm. adresas: (13a) Schweinfurt, Franz-Schubert-Str 14a * Ein sąsk. Nr. 2943 Dresdner Bank Schwft * Atsk. ur. kaina 1 RM

Svarbiausių uždavinių sargyboje

„Mes gyvename tokį metą, kada tėvai neturi teisių į savo kūdikį, tautos į sentėvių žemę, žmogus į nepriklausomą gyvenimą. Kokia naikinimo vėtra ištiko lietuvių tautą... Broliai, žurnalistai! Dar vieną kartą pamėginkit plunksna apginti savo tautą ir laisvę! Tautiečiai, puoliamieji ir desperaciai, gražinkit pusiausvyrą, pavargus atgalvinkit, o nusiminusiam atgalvinkit viltį... Mūsų atominė bomba tegu būna atviras ir tiesus mūsų lietuviškasis žodis!... Kol dar nors vienas jūsų bus gyvas — lietuvių tautos kova vis dar bus nepalaimėta.“

Šiuos svarius, neatšaukiamus žodžius metė į mūsų širdis brolis rašytojas tremtinys tik ką praėjusiame lietuvių plunksnos darbuotojų-žurnalistų profesiniame suvažiavime. Nėra jokio abejojimo, kad šios baissios ir teisingos mintys, suglaustai pavaizduojančios šiandieninę žmonių buitį ir lietuvių tautos žmogaus uždavinius, šiandien yra įsidedintos širdin ir kiekvienam lietuviui tremtinui, kiekvienam mūsų stovyklinė bendruomenei ir visiems kartu — dar ir štai dėl ko:

Didi tiesa, kad mes gyvename tokį metą, kada dar negirdėtu būdu ir rafinuotaisiomis melo ir technikos priemonėmis daug kur pasaulyje sėjama neapykanta, keliama chaosas ir pamaina bet kuri žmogiskoji teisė bei užgnaužiamas viesiosios sąžinės balsas. Bet taip pat yra tiesa, kad mūsų gyvenamojo amžiaus dora žmogaus mintis, geroji žinia ir argumentuotas teisybės žodis irgi kadaise dar ne nesvajotų žaibo greičiu dabar apskrieja žemės rutulį. O jeigu taip, tai kiekvienas bent kiek kultūringas, šviesus žmogus, kiekviena dora, teisi ir niekuo nenusikaltusi bendruomenė ar tauta, esamos tvarkos ir savo galų ribose, gali ir privalo tą nuosirdų, drąsų ir atvirą tiesos žodį tarti kitam žmogui, kitoms bendruomenėms ir tautoms. Juk jeigu didžiojo pasaulio dalyje dar viešpatauja demokratija, tačiau tamsybės kunigaikštiai gali vos ne kasdien į visa šaukti: drandžiul, tai, atrodo, turi turėti bent kokią telsę pats apie save, apie savo šeimą ir visos tautos likimą, pasisakyti ir kiekvienas, kad ir mažiausias žmogus.

Talgi, pvz. komunizmo kirmuinai, žūt būt, kasantys po viso pasaulio pagrindais ir graužiant tauriąją žmonių sąžinę — kas iš bent kurio tikinčiojo Dievybės esimu ar šlaip iš žmogaus ir kilnaus žmogaus gali reika-

lauti, kad jis sutiktų leisti save sunaikinti, o savo mėlynakius buities žiedus — vaikus paliktų šėtono apšaltams, kurie juos išaugintų rafinuotais dvidešimtojo amžiaus žvėrimis — komunistais? Kuri tauta sutiks ir tylės, jeigu ją brutalios jėgos mėgins išrauti iš savo nuo amžių gintos ir pamiltos žemės ir išstremti į kažkurį baisingą pasivietį lėtai mirčiai ir visiškai pražūčiai? Argi nusikaltimas pasakyti, kur esi gimęs, kad tavo žemę užplūdo geležies ir kraujo banga, ir kad to smurto nepripažįsta didžiosios Vakarų demokratijos?

Pagaliau — argi kas draudžia pareikšti asmeniškai ar bendruomeniškai padėką tiems kitų tautų vyrams, kurie pasauliniame forume užtaria nelaimingomis raldėmis paženklintus DP žmones?

Jau matome ir skaitome apie gražius ryšius tarp tremtinių bendruomenės ir kitų tautų žymiųjų asmenybių bei mūsų buvusių dorųjų UNRRA-os ar kitų organizacijų globėjų. Tad kaip plunksnos žmonės, kaip žurnalistai ar rašytojai, taip ir kiekvienas iš mūsų ir kiekviena stovyklinė bendruomenė gali rašyti, laiško ar spausdinto žodžio pagalba dėkoti, kreiptis ar šaukti pasauliui ir jo žmonėms, aiškinant savo būklę, ar ginant pačias minimalines šio amžiaus žmogaus teises ir laisves.

Reikšdami didžią pagarbą ir nuolankumą tremtinių išlaisvintojoms ir mūsų globėjoms, Vakarų sąjungininkų armijoms, o ypač didžiajai pasaulinei JAV galybei, mes taip pat galime sekti ir tų demokratinų kraštų žmonių nuomonės pasireikšimą ir kontaktą tarp masės ir vadovybės. Tad kiekviena proga parodyti savo globėjams ir gynėjams reikiamą dėkingumą, o taip pat bendrąją tvarką, kultūringai ir ryžtingai pakelti balsą prieš tuos visus mūsų šmeižėjus ir kaltintojus, dėl kurių pačių kaltės mes čia atsidūrėme ir negalime grįžti savo tėvynėn, nes ji yra okupuota jėga, prieš mūsų tautos valią.

Tad didžiųjų pasaulio tvarkymosi planų ir žygių akivaizdoje ryžkimės ir būdėkime svarbiausių mūsų ir mūsų tautos reikalų sargyboje. Teisus ir doras žodis negalės nepaveikti atbūdančios žmonių sąžinės, o mes, kaip tautos ambasadoriai, ramūs lauksime laisvo, nepriklausomo gyvenimo, nes būsimė padarę visa, ką šios istorinės tremties gyvenimo doro ir kilnaus žmogaus gali reika-

I. M. K.

„Oderio sienų palietimas — reikštų naują karą“

Berlin. (Dena) — Sovietų okupuotės zonos CSU II-jo suvažiavimo proga surengtame priėmime Sov. S-gos Kultūros Namuose J. Kaiser, CSU pirmininkas, keldamas taurę, kreipėsi į plk. S. Tulpanov, politinio skyriaus viršininką, pareiškdamas, kad būtų malonu su juo aptarti visus klausimus, kurie tik yra kelė nuomonų skirtumų, tuo pačiu ir sienų klausimą. Plk. Tulpanov suerzintu tonu atsakė: Rusai yra šio pasaulinio karo laimėtojai ir jie

nustatė sienas ant Oderio. Tos sienos turi pasilikti. Kas bandytų jas palieti, sukeltų naują karą, kuris Vokietiją galutinai pražudytų.

Warszawa. (Dena) — Lenkijos min. pirm. J. Cyrankiewicz Vakarines Lenkijos pramonės darbininkų konferencijai pareiškė, kad Lenkija be iš Vokietijos priskirtų vakarinių pramonės kraštų negalinti gyvuoti. Šie kraštai esą vieninteliai, kurie įgalina Lenkijos supramoninimą ir krašto atstatymą.

Min. pirm. pavaduotojas W. Gomulka susirinkusius darbininkus skatino pakelti eksportui skirtų prekių produkciją, o taip pat kvietė Vokietijoje esančius lenkus DP grįžti namo. Jis pareiškė, kad visiems į Vakarų Lenkiją grįžusiems lenkams bus leista išgyti namus arba butus asmeninėm nuosavybėn ir jiems busia taikomi tam tikri mokesčiai sumažinimai, o taip pat prižadama ekonominė parama.

Dėl anglų-amerikiečių susitarimo Vokietijos pramonės lygio klausimu, kaip praneša Tassas, Gomulka yra nuomonės, jog šis Vakarų sąjungininkų žingsnis pažėdęs Potsdamo susitarimus. Šio aktyvizmo Lenkija privalanti susirūpinti savo kraštą greičiau atstatyti, negu tai spės pasiekti Vokietija.

Amerikiečių karinės valdžios finansų skyriaus vedėjas pareiškia, netolimoje ateityje tikimasi, kad Kontrolinei Tarybai bus suteikti įgaliojimai išleisti naujus smulkesnius vėrtių pinigus.

Ankara. (Dena-Reuters) — Turkijos prezidentas Inonu pirmadienį priėmė min. pirm. Recep Peker atstataudinimą į užs. reik. min. Hassan Saka paskyrė naujuoju premjeru.

London. (Dena-Reuters) — Pirmadienį britų užs. reik. min. Bevinas ir Prancūzijos pasiuntinys Londone Massigli pasikeitė kovo 4 d. Dūn-kirchene pasirašytos anglų-prancūzų draugingumo sutarties ratifikavimo dokumentais.

„Times“ laukia pasikeitimų anglų vyriausybėje

London. (Dena-Reuters) — „Times“ rašo, kad greitai laiku reikia laukti pasikeitimų anglų vyriausybėje, ir jeigu tokie pasikeitimai įvyktų, tektų manyti, kad jie reikšia, jog kabinetas priėmęs vieningos nuomonės dėl priemonių dabartinę anglų krizę nugalėti. Esą reikalinga politinė ir administracinė vyriausybės personalą apkalinti sunkiu apsilėidimu pareigose, pareiškia laikraštis, ir be abejonės politiniai bei asmeniniai motyvai atlikę nemažą vaidmenį vyriausybės sprendimuose.

Amerikos karo veteranai prieš JAV užsienio politikos kritiką

Cleveland. (Dena-INS) — Amerikiečių karo veteranų kongresas priėmė rezoliuciją, nukreiptą prieš tuos asmenis kurie kalba prieš JAV užsienio politiką. Rezoliucijoje reikalaujama, kad kongresas išleistų įstatymą, kuris generaliniam prokurorui suteiktų teisę paleisti kiekvieną organizaciją, kuri kelia kalbas prieš JAV užsienio politiką. Rezoliucijai paminima buv. prekybos min. Henry Wallace kelionė po Europą ir toliau reikalaujama, kad prasikaltusių asmenų turtas būtų konfiskuojamas.

Berlin. (Dena) — Kontrolinė Sąjungininkų Taryba praėjusių šešių savaičių būvyje svartė naują mažesnių vėrtių monetų ir banknotų išleidimo klausimą. Iki šiol susitarimo darbu galima pasiekti, bet kaip

Politinė apžvalga

Reikšmingų konferencijų išvakarėse

PERSIJA MĖGINA NUSIKRATYTI NAFTOS SUTARTIES SU SOVIETAIS. ANGLIJA SUSTABDO PRAMONĖS NACIONALIZACIJĄ

Praėjusią savaitę anglų spaudoje gylindeno būsimosios Londono konferencijos ir Europos ateities reikalus, kai tuo tarpu JAV spaudoje buvo diskutuojamas klausimas, ar reikalinga sušaukti nepaprastą sesnato ir kongreso sesiją dėl susidariusios krizės Europoje. Šios dvi temos, kurios turi nepaprastos reikšmės Europai, buvo nuodugnai išnagrinėtos ir, reiklia pastebėti, kad vieningos nuomonės šiais klausimais prieita nebuvo.

Tuo tarpu įvykiai Graikijoje, Persijoje, Palestinoje, Indijoje ir pačioje Europoje eina savais keliais. Graikijoje krizė tebesitęsia toliau, bet yra vilties, kad ji galės būti nugalyta netolimoje ateityje. O Persijoje tas pats Gavan Es Sultaneš sudarė naują kabinetą, ir parlamentas jam išreiškė 3/5 balsų pasitikėjimą.

Šioji kabineto krizė kilo grynai dėl Sov. S-gos Persijos naftos sutarties, pagal kurią Sov. S-ga turėjo 51% naftos akcijų. Šias nuolaidas, padarytas Persijos vyriausybės prieš kurį laiką, dabar pasikeitus politinei situacijai, norima anuliuoti. Pasitraukus sovietų kariuomenei iš Azerbeidžano ir ten likvidavus „autonominę Azerbeidžano vyriausybę“, Persija paruošė septynių metų savo valstybės atstatymo planą, dalyvausiant amerikiečiams ekspertams. Pagal šį planą numatomos milžiniškos reformos įvairiose Persijos valstybių santvarkos srityse. Žemės ūkio, švietimo, kariuomenės ir kitos re-

formos pareikalaus 1 milijardo 800 mil. dolerių kredito. Dalį šio kredito Persijos vyriausybė numato gauti iš Tarptautinio Banko ir dalį tiesiai iš JAV. Kitaip sakant, visos reformos, kurios numatomos padaryti Persijoje, yra reikalingos JAV finansinės pagalbos ir atrodo, kad toji pagalba Persijai bus suteikta, kadangi garantija už tą finansinę pagalbą yra nafta. Šiame atstatymo plane drauge yra numatyta, kad nė viena užsienio valstybė visų Persijos žibalo šaltinių akcijų negalės daugiau turėti kaip 15%. Pateisnimui nurodoma, kad didesnis kiekis akcijų atsiradęs svetimos valstybės rankose, galis grėsti Persijos suverenitetui. Šis paruoštas Persijos atstatymo planas gali ateityje susidurti su dideliais sunkumais, kurie glūdi Persijos naftoje, į kurią nukreiptos didžiojo Persijos kaimyno akys.

Nors oficialių patvirtinimų ir nėra, bet korespondentinė praneša, kad toje Azerbeidžano dalyje, kuri ribojasi su Sov. S-ga, vėl yra pastebėta didelė karinių pajėgų koncentracija sovietinėje Azerbeidžano respublikoje, kuri ateityje gali atnešti įvairių staigmenų ir visą paruoštą Persijos atstatymo planą pastatyti problema-istikoje padėtyje.

Indijoje neramumai tebesitęsia ir persimetę į New-Delhi. Nežiūrint abiejų dominijų vyriausybės gerų norų ir nutarimo riaušius užgniaužti ir atstatyti ramybę, kol kas tai nesiseka. Šie neramumai labai erzina

nervus anglams, nes neduoda pilnai susikaupti sprendžiant taip sunkią ekonominę ir politinę Europos krizę.

Pasibaigus anglų profesinių s-gų konferencijai pilnai parėmę anglų vyriausybės planus krizei nugalėti, nežiūrint to anglakasiai streikuoja ir toliau kurstomi, kaip anglai parbrėžia, neatsakomingu galvu. O kas tie galvalai, rodos, nesunku yra atspėti. Kartu reikėtų atkreipti ypatingą dėmesį į tai, kad keturios rezolucijos, kurios turėjo būti įneštos priėmimui, visiškai iš dienotvarkės buvo išimtos ir nesvarstytos, tarpe jų atlyginimo pakėlimas darbininkams ir kariuomenės sumažinimas už Anglijos metropolijos ribų. Kaip vienas iš komentatorių pažymi, šitų rezolucijų nesvarstymas parodo, kad anglų darbininkai praregėjo ir pamatė, kad rūpindamiesi savo parapijos reikalais, buvo pamiršę, kas dedasi už parapijos ribų. Tas, taip vadinamasis, valstybinis galvojimas rodo, jog yra vilties gresiančią krizę nugalėti. Bet pats svarbiausias nutarimas, atidėti pilno pramonės suvalstybinimą, iššaukė didžiausią pasitenkinimą tiek konservatorių sluoksniuose, tiek ypač JAV. Kokios gi priežastys vertė padaryti šį sprendimą ir nukrypti nuo užbrėžtosios programos? Tų priežasčių yra įvairių, bet, atrodo, kad viena iš jų bus nerami politinė padėtis pasaulio, o antra — JAV neigiamas nusistatymas Anglijos vedamos nacio-

nalizacijos atžvilgiu. Pirmoji priežastis yra visiškai aiški, nes nenumatytų sukrėtimų atveju Anglijos metropolija gali atsidurti rimtame pavojuje, o dėl antros priežasties, ir, atrodo, patios svarbiausios, gali atsidurti ne tik pilno pramonės, bet iš viso visų pradėtieji vykdyti suvalstybinimai Anglijoje, dideliame pavojuje. Pirmieji skambučiai jau buvo prieš porą metų, kada Anglija kreipėsi paskolos į JAV. Tada finansinių sluoksnių spauda nurodė, kad JAV negali finansuoti tokios valstybės, kuri siekia privatinės pramonės suvalstybinimo.

Bet tada po didelių diskusijų ir derybų prašytoji paskola buvo suteikta ir, kaip matome, jau baigama sunaudoti. Šios paskolos didžioji dalis buvo panaudota nacionalizacijos reikalams ir maistui pirkti. Dabar, ekonominei krizei plečiantis, vėl reikia dolerių padėčiai gelbėti. O jų duoti gali tik JAV. Bet štai čia ir susiduriama su sunkumais, nes amerikiečiai visai konkrečiai stato klausimą, o kam tie pinigai bus panaudoti? Stai eventualus kandidatas į JAV prezidentus A. Staseną spaudos atstovams pareiškė: „JAV nepasiruošusios duoti pinigų socializacijai, jos negali duoti paramos neišmėgintai sistemai, o remis tik tokias sistemas, kurios yra išmėgintos pas mus.“ Šitas įtakingo respublikono pareiškimas rodo, kad paramos suteikimas krizei nugalėti Anglijoje, susidurs su didele opozicija. Už tai Anglija ieško kelių kelių savarankišką politiką ir buvo atsidūrusi net Maskvoje už derybų stalo, bet ten susitariti nepavyko. Todėl prasidėjo vienas po kito slapsti posėdžiai ir pasitarimai, kurie, atrodo, turės sustiprinti bendradarbiavimą tarp JAV ir Anglijos, nes trečio kelio nebėra. Už tai mes matome prasidėjančią finansinę konferenciją Londone, kur JAV atstovauja finansų ministeris Snideris. Kaip spauda nurodo, šioji konferencija turėsianti lemiančios reikšmės Europos ekonominei krizei nugalėti. Jai vadovauja JAV, Prancūzija ir Anglija ir dalyvauja 42 kitos JT priklausančios valstybės, išskyrus Sov. S-gą. Bet, nežiūrint to, Vyšinskis vis dėlto, atvyko į Londoną apuostyti atmosferos prieš JT plenumo posėdį, kuriame bus sprendžiami labai svarbūs klausimai, o kartu mėginti pasitarti su anglais dėl natūralių prekybos derybų Maskvoje.

Spaudos atstovams Vyšinskis pareiškė, kad Maskvos nusistatymas Marshallio plano atžvilgiu yra nepasikeitęs. O dėl pasirašytos Pan-Amerikos gynybos sutarties jis nurodė, jog iš viso nesuprantama, prieš kokį užpuolimą, šis planas yra nukreiptas. Toliau jis nurodė, kad pasirašytasis Pan-Amerikos valstybių apsigynimo paktas yra labai įtartinas. MI.

Nuo jūros, iki jūros

IS POLEMIKOS LENKŲ - UKRAINIEČIŲ TREMTIES SPAUDOJE

Lenkų demokratinės minties laikraštis „Kronika“ pastaruoju metu paskyrė daug vietos polemikai, kilusiai tarp lenkų ir ukrainiečių publicistų, nagrinėjančių būsimųjų laisvų Lenkijos ir Ukrainos valstybių galimus ir pagelaujimus santykius.

Imdamos pagrindą analoginę abiejų valstybių geografine padėti ir tuo analogines nepriklausomojo gyvenimo galimybes tarp dviejų imperialistinių kaimynų — rusų ir vokiečių — polemizuojančios šalys nagrinėja galimybę sudaryti tarp abiejų valstybių tokius ryšius, kurie kiekvienai jų galėtų laiduoti nepriklausomybę ir saugumą.

Tuo tarpu, kai ukrainiečiai, atrodo, būtų linkę sudaryti su būsimąja Lenkija eilę sutarčių, kurios, be artimo bendradarbiavimo taikos metu, laiduotų abipusę susitarusių valstybių efektyvią paramą užpuolimo atveju, — lenkai, nepasitikėdami susitarimais, kurie, kaip žinoma, labai dažnai virsta popiergallais, būtų linkę pasiūlyti Ukrainai sudaryti su Lenkija tvirtą sąjungą, kuri išpareigotų kiekvieną partnerį bei syvariamai vykdyti savo pasižadėjimus pavojais metu ir neleistų jam svarstyti, vienu ar kitu atveju, pasilikti neutraliu, arba net veikti savo partnerio nenaudai. Lenkų publicistai savo nuomonę pagrindžia visiems žinomais faktais, kaip 1939 m. Rusija ir Rumunija suėmė savo sutartis su Lenkija: pirmoji nepuolimo, o antroji pagalbos paktą, nes kritiškąjį momentu taip joms pasirodė naudingiau.

Sifilydami Ukrainai sąjungą, lenkai neapibūdina formų, kuriomis turėtų pasireikšti abiejų tautų ir valstybių sugyvenimas. Tai paliekama ateičiai, kai abidvi valstybės taps laisvos.

Polemika, toli gražu, dar nėra baigta, nes ir patys polemikos objektai, — ir Lenkija ir Ukraina, — dar

kenčia svetimųjų jungą, tačiau mums lietuviams ji yra labai įdomi, nes, daleidžiant, kad realizavimas Lenkijos-Ukrainos Sąjungos būtų įmanomas, Lietuvai taip pat reikės šio kiur ar kitokių būdu kalbamais klausimais pasisakyti.

Zinome, kad mintis suorganizuoti didelę, militariniai stiprią valstybę tarp Baltijos ir Juodojų jūrų kilo ir buvo realizuota XIV šimtmečio pabaigoje, kai Lietuvos ir Lenkijos politikams paaiškėjo, jog pavieniai nei Lenkija, nei Lietuva neatspsirs savo vakarinių ir rytinių kaimynų ekspansijai.

Politiniai šios sąjungos pasiekimai buvo nepaprastai dideli. Abiejų Tautų Respublika, 400 metų egzistavusi kaip didžioji ir kuone galinčiausia Europos valstybė, į savo istorijos lapus įrašė daug laimingų gyymosi karų, begindama ne tik save, bet ir Europą nuo rytų tautų invazijos. Ir jei ji žuvo, tai tik dėl to, kad nemokėjo pakankamai suvaržyti valdančiojo luomo sauvalės. Taigi, istorijos pavyzdys rodo, kad tokia „Tarpjūrių“ valstybių sąjunga gali egzistuoti ir klestėti, žinoma, tam tikromis aplinkybėmis.

Tačiau, atrodo, kad vien analoginių geografinių sąlygų tokiai sąjungai sudaryti nepakanka. XIV šimtmečio „Tarpjūrių“ valstybės kūrėjai, tiek rytuose tiek vakaruose, buvo laisvi nuo bet kokių įsipareigojimų ir varžančių sąjungą ryšių.

Tiesa, Lenkija padarė, kaip ir „mezaliją“, besidėdama su pagoniška to meto Lietuva, tačiau greitas Lietuvos krikštas ir katalikybės įvedimas, nežiūrint visokių kryžiuočių prasimanymų ir šmeižtų, dar daugiau išaukštino Lenkiją Europos, ypač Romos, akyse. Lietuva tuo metu buvo visiškai laisva nuo bet kokių įsipareigojimų užsieniams.

Šiandien klausimas atrodo kiek kitaip: jei Lenkija ir šiandien nėra surišta nei su vakarais, nei su rytuais, tai dėl Ukrainos galima turėti kai kurių rezervų, nes tikybiniai, kultūriniai ir ūkiniai ryšiai Ukrainos su Rusija yra labai glaudūs ir atspalduotų nuo jų Ukrainai nebus taip lengva.

Tie ukrainiečių saitai su Rusija gali dar padidėti, kai diktatūrinį Rusijos režimą pakels demokratinė santvarka. J. Strėva

„Aš visuomet giliai domėjausi lietuvių istorija ir gėrėjausi kilniais lietuvių žmonėmis“

RAŠO SAVO LAISKE BELFASO UNIVERSITETO PROF. D. L. SAVORY

Kai sužinojome apie Belfaso Universiteto prof. D. L. Savory pasakytą kalbą Anglijos Žemuoje Rūmuose, daugis lietuvių ją sutiko labai palankiai, ir ji išista buvo atspaudinta mūsų periodinėje spaudoje. Würzburgo stovyklės gyventojai (iniciatyvos ėmėsi pskt. R. Vidugiris), reikšdami padėką prof. D. L. Savory, pasiuntė jam šio turinio laiška:

„Brangus Pone.

Didžiai susijaudinę perskaitėme laikraščiuose stenogramą to posėdžio Anglijos Z. Rūmuose, kuriame Jūs gynėte teisingą reikalą ir savo kolegoms tarėte tiesos žodį. Šiuo metu, kuomet atrodo, jog teisybė yra išnykusi iš šios planetos negrįžtamai ir pasaulyje viešpatuoja kumščio teisė, Jūsų tiesos žodis jaudina visų pavergtųjų žmonių širdis, kurie tebekentčia žiauriųjų okupantų jungą, o ypač mūsų, lietuvių, iki pat gelmių.

Kilnis Albiono sūnūs negali tyli, kuomet jie mato, kad tiesa yra paminta purvinų batų, ir maža tauta yra kankinama ne todėl, kad ji būtų kalta, bet tik todėl, kad ji maža. Iš tų taurių vyrų Jūs buvote pirmas, kuris atvirai ir drąsiai pragarą pasiuntiniams parodėte jų tikrus darbus.

Šios lietuvių stovyklės vardu mes dėkojame Jums už Jūsų kilnią drąsą, kuri nusipelno nemirštamo paminklo. Šiokas paminklas jau yra Jums pastatytas dėkingose lietuvių tautos žmonių širdyse.

Mes labai prašome Jus mūsų vardu padėkoti Jūsų kolegoms, kurie

taip tauriai gynė nusikraustos lietuvių tautos teises. Nepaprastai galimės, negalėdami jiems asmeniškai padėkoti, nes nežinome jų adresu.

Teatlygina Visagalis Viešpats Jums už Jūsų krikščionišką darbą ir tepadėda Jis Jums ir toliau kovoti už teisybę.

Lietuvių širdyse Jūs laimėjote pagarbą, meilę ir Didžiojo humanisto vardą. Tamsta gerbią (stovyklės lietuvių parašai)“

Į šį laiška LTB Würzburgo Apylinkės Komiteto pirmininkas dipl. inž. K. Tymukas gavo tokį atsakymą:

„Brangus Pone,

Tik ką gavau Jūsų laiška, rašytą š. m. rugpjūčio 4 dieną, kuris buvo taip gausiai pasirašytas daugelio mano lietuvių draugų. Nereikia nei minėti, kaip giliai aš esu paliestas šito nuostabaus laiško, kuriuo Jūs išreiškiate tiek daug dėkingumo mano kalbai, pasakytai š. m. gegužės 23 dieną.

Šis jaučiu, aplamai, kad viskas, ką aš pasakiau, buvo mano pareiga, kaip Žemųjų Rūmų nario, kur laisvos kalbos yra galimos. Aš visuomet giliai domėjausi lietuvių istorija ir nepaprastai gėrėjausi Jūsų kilniais žmonėmis, kurie sudaro vieną iš labiausiai civilizuočių rasų Europoje ir kurie tiek daug įnešę į Europos kultūrą.

Šiundiu Jums 6 nuorašus šitos kalbos ir pagelaudiau sužinoti, ar Jūs jas gavote. Galėčiau, savaime aišku, jei pagelaudama, atsiųsti ir daugiau, ir Jūs, tikiu, galite perspaus-

dinti, originalų ar vertimą, kaip Jums patogiau.

Geriausi mano linkėjimai! Aš esu Jūsų atsidavęs ir gerbiąs draugas. 1947. VIII. 22.

D. L. Savory, Belfasto Universiteto Profesorius, Žemųjų Parlamento Rūmų narys.“

Mes džiaugiamės, kai žymiųjų pasaulio vyrų tarpe randame savo tautos bičiulių, ir labai dažnai, pagal šiaurietiską būdą, nepasirūžtame su jais užmegsti glaudesnį ryšį. Tas išplaukia iš mūsų didelio kuklumo. Mes susikaupe mokamė tyliai pernešti didžiausius smūgius, lygiai savo širdies gėlmės paslėpę sutinkame įvairius džiaugsmus.

Würzburgo stovykla, kaip anksčiau, taip ir šiuo atveju, turi būti mums visiems gyvu pavyzdžiu, kaip reikia užmegsti glaudžius asmeninius ryšius su garlaisiais mokslo, meno ir politikos vyrais. Patyrę iš ko nors nuoskaudą, mes turime visi kaip vienas ir tai reaguoti; iš kitos pusės, susilaukę mūsų vedamai kovai užtarėjų, nuosirdžių, humanišku bičiulių, turime pasistengti sueti su jais ir glaudesni asmeniniai ryšiai, pareikšti jiems padėką už išlietą pagalbą ranką.

Su džiaugsmu sutikome įneštą į JAV kongresą „biilių“, bet ar mes neužmiršome jo autoritui pareikšti padėkos, ar pasiuntėme keletą nuosirdžių žodžių JAV Prezidentui Trumanui, užsienų reikalų ministeriui Marshallui ir kitiems žymiesiems Amerikos politikams, už jų dėtas

leiti draudžiama

(„Manchester Guardian“ vedamas)

„Iš visų Aštuonioliktojo Kongreso nesiryzimų, šiam išsiskirščius atostogų, nė vienas taip sunkiai nepaliečia, kurie taip laukė apsvaistymo, kaip nesiryzimas apsvaistyti Strattono bilių. Šiuo biliu buvo propnuojama isileisti į Jungtines Valstybes iš Europos 400.000 displaced persons, artimiausių ketverių metų būvyje. Jis buvo kongresul patiekias balandžio mėnesi. Ji rėmė prezidentas, valstybės departamentas, teisingumo departamentas ir respublikonų vadas senate, senatorius Taft. Ji rėmė abidvi Amerikos Darbo Federacijos ir Pramonės Organizacijų Kongresas (CIO). Tačiau sesija baigėsi biliu beviltiškai įstrigus kongresul komitetų dumble, nepaisant energingo prezidento prašymo liepos pradžioje tą bilių nedelsiant svarstyti. Toks delsimas nėra kreditas kongresul. Skaiciiai, pasiūlyti isileisti po 100.000 per metus, tikrumoje yra mažesni, kaip tie 150.000 kasmet isleidžiami iš visų kraštų, einant galiojančiais įstatymais. Kliūtis yra tai: leistas imigruoti skaičius 150.000 yra paskirstytas į kvotas kiekvienam kraštui, ir tos kvotos yra paremtos Amerikos piliečių tautine kilme prieš 60 metų. Tos kvotos yra priešingos toms tautoms, kurios nepadėjo prisidėti prie imigracijos dideliais kiekiais iki devynioliktojo amžiaus pabaigos. Tikrumoje šiemetinė imigracija yra žymiai žemesnė, negu kvotų sistema leidžia, kadangi kraštai su neribotomis kvotomis, kaip kad Britanija, visai jų neįnaudoja. Yra nustatyta, kad nuo 1940 m. iki 1946 m. (kuomet keliavimas karo sąlygų buvo suvaržytas) teimigravo tik 15 nuosimčių leisto skaičiaus. Strattono bilius būtų turėjęs kirsti skersai tas kvotas ir būtų leides imigruoti didesniam kiekiui lenkų ir pabaltiečių. Dabar gi tūkstančiai jų nelaimingų žmonijų turi laukti, kol kongresas vėl susirinks, kad patirtų, ar jie turi vilties rasti sau prielauką Naujajame Pasaulyje“.

Siame straipsnyje verta atkreipti dėmesį į sakinį, kad Amerikos imigracinės kvotos yra lyg ir savotiška bausmė toms tautoms, kurios iki pabaigos devyniolikto šimtmečio neprisidėjo Amerikal didesniais imigrantų kiekiais. Jei taip, tai Lietuvos „bausmė“ joku būdu neturėjo paliesti. Priešingai, lietuvių tauta, pagal savo skaičių, yra davusi Amerikai didžiausią imigrantų nuosimtį, ir tai kaip tik dar prieš devynioliktojo amžiaus pabaigą. Juk jei iš nepilnų 3 milijonų tautos visais milijonais atsidaro Amerikoje, tai kokios kitos tautos tokį nuosimtį savo tautinės substancijos paaukojo Amerikos gerovei sukurti? Pats pamenu laikus nuo 1905 metų. Jau tuomet Zemaitijoje reta buvo šeima, kurios narys nebūtų buvęs Amerikoje. Tais laikais dar pareidavo iš Amerikos tos jaudinančios „margos gromatėlės“ su spausdintomis dainelėmis, sakalėliais ir vainikėliais, tėvynės ilgėjo kupnos ir emigracijos vargelius apdauuojančios. Iš tų gi laukų Sinclair parašė „Džungles“ Chicago skerdyklose ir ne iš kitos kurios tautos, o iš lietuvių emigrantų vargų. Taigi, bent kas liečia lietuvių kvotą, kuri yra nustatyta nepaprastai maža, ji turėtų būti reviduota, imant galvon lietuvių imigrantų nuosimtį, kurs sudaro visą tautos trečdalį! Tad lietuvių tautai tenka ne „bausmė“, bet premija teikti už jos procentinai bene didžiausią indėlį Amerikos gerovei.

Cia yra proga ir reikalas mūsų atstovaujantiems organams veikti. Laiko dar yra. Strattono bilius bus svarstomas tik po Naujų Metų, naujai kongreso sesijai susirinkus.

J. Pr.

Ragina prilmti Würzburgo pabaltiečius isvietintus

Chicago dienaštis „Herald-American“ liepos 17 d. idėjo tokio turinio žinute: „Panelė Ruth Cann, trejus metus buvusį Würzburgo isvietintųjų stovyklų ir ligoninių direktorė, ragina Jungtines Amerikos Valstybes prilmti aštuonis tūkstančius Würzburgo stovyklose gyvenančių pabaltiečių. Ji sako, kad pabaltiečiai yra gerai disciplinuoti, geri demokratrai ir pasiryžę niekada nepasiduoti komunistams. Panelės Ruth Cann manymu, šių pabaltiečių priėmimas į Ameriką šiam kraštui būtų vertingas.“

Su buv. Würzburgo stovyklės direktore p. Ruth Cann ir gerbūvio karininke J. E. Elliot, kurios dabar gyvena Amerikoje ir su lietuviu bendravo daugiau kaip dvejus metus, stovyklės gyventojai palaiko ryšius ir su jomis nuolat susirašinėja. Jos abi buvo surengusios Amerikoje parodėles (iš nusivėžtų lietuvių, latvių dovanų-rankdarbių), kurias aplankė spaudos atstovai ir su nuotraukomis bei aprašymais patalpino spaudoje. -vxp-

pastanges tą „biilių“ praveisti kaip įstatymą? ... JAV mes davėme trečdalį savo tautos sūnių ir dukrų, kurie prisidėjo prie valstybės kūrimo darbu, ir esame tikri, kad šiam kraštui tokį didelį procentą savo gyventojų nėra davusi nė viena tauta, o tuo tarpu Lietuvos emigracijos kvota yra labai nedidelė, viena iš mažiausių. Ir šiuo atveju mes turėtume kreiptis ir prašyti JAV vadovaujančių institucijų, kad būtų ir tai atsižvelgta ir mūsų emigracijos kvota nustatyta proporcingai pagal tautos ir JAV gyvenančių lietuvių skaičių (turint galvoje, kiek kurios tautos žmonijų gyvena Amerikoje, kiek gimtajame krašte ir kokia jie kvotą turi). Rikiuodami savo bendrą darbą pagal politinių veiknių užbrėžtas gaires, asmeniniam ryšiui užmegsti su žinomais laikraštiniškais bei politikais, mes turime imtis iniciatyvos patys, nelaukdami jokių paraginimų. Tuo tik palengvinsime savo kovoj dėl krašto laisvės ir nepriklausomybės. Vytautas K. Prutenis

Kas trukdo emigraciją į JAV?

RASO MŪSŲ BENDRADARBIŠ IS AMERIKOS. PHILADELFA. RUGPUČIO VIDURYS

PROF. DR. A. TARULIS

Daugelio lietuvių tremtinių dėtos viltys į JAV imigracinės kvotos padidinimą ar bent likučių išnaudojimą, deja, nepasitvirtino. Kongresas išsiskirstė atostogų iki ateinančių metų pradžios, pavesęs klausimą specialiai komisijai. Tačiau spauda jau suskubo pareikšti pesimistinę viltį, kad įstatymas, dėl lėtos kongreso darbų tvarkos, veikiausiai ir ateinančiais metais nebūsiąs pakeistas.

Kad šis klausimas nebuvo suskubta apsvastyti neseniai baigtoje sesijoje, netenka ypatingai stebėtis. Viena, kongresas buvo apkrautas nepaprastai svarbiais vidaus ir užsienio politikos klausimais, kaip darbo teisė, mokesčių numušimas, ginkluotųjų pajėgų subendrinimas, pagalba Graikijai ir t. t. Jie pareikalavo įtempto darbo ir atkaklios kovos su prez. Trumanu, keliais atvejais vetavusiu įstatymų projektus.

Antra, pats klausimas nesulaukė visuotinio pritarimo. Jį besvarstant spaudoje bei įvairiuose susirinkimuose, buvo ir teigiamų ir neigiamų balsų. Tokių pačių ginčų sukėlė įstatymo įtraukimas į kongreso darbų tvarką.

Tremtinių įsileidimo klausimas nėra palaidotas. Spauda ir dabar tebeleidžia pasisakyti abiem pusėm — įsileidimo šalininkams ir priešiniams. Šių eilučių autoriui atrodo, kad reikalinga gerai susipažinti tiek su pirmųjų, tiek su pastarųjų argumentais, kad galima būtų vienus paremti, o kitus sugriauti.

Kas dėl įsileidimo argumentų, tai čia nieko nauja, palyginti su pačių tremtinių argumentais, pasakyta nebuvo. Gal tik spauda, į visą problemą žiūrėjo daugiau šios šalies perspektyvoje. Pvz., čia, grynai materialistai, buvo įrodinėjama, kiek

reikalingi tremtiniai šios šalies ūkiui ir kiek atkristų mokesčių mokėtojams išlaidų, sudarius sąlygas tremtiniams patiemis išsilaikyti.

Sis požiūris, atrodo, turėtų būti stipriau pabrėžiamas būsimose tremtinių argumentacijoje. Amerikiečiai laukia įtikinančių įrodymų, kad tremtiniai būtų jiems pagalba, o ne našta.

Dar svarbiau žinoti įsileidimo priešininkų argumentus. Jų, kaip minėta, anaipol nestigo, nors spauda per savo vedamuosius daugumoje pareiškė visišką pritarimą. Žinoma, netenka kalbėti apie komunistinę spaudą — jos laikysena buvo aiški.

Daug kas, tame skaičiuje ir įtakingi kongreso nariai, stengėsi įrodyti, kad tremtiniai yra arba fašistai arba komunistai. Nei vieni, nei antri JAV nemėgstami. Todėl visų sutartiniau buvo reikalaujama nuodugnaus skyrinio, prieš įsileidžiant.

Nei dėl fašistinių, nei dėl komunistinių simpatijų priekaištų lietuviams tremtiniams padaryti negalima, nes jie yra vienuodu mastu nukentę nuo abiejų diktatūrų. Tačiau knisinėjimas po tremtinių sielą tebeina. Els jis, žinoma, ir toliau, kol bus tremtinių. Užtat ir negrįžimo motyvų aiškinimas tebėra tiek pat aktualus, kiek ir seniau.

Tuo atžvilgiu šiandieną jau daug kas pasikeitė. Jeigu seniau buvo stengiamasi užkirsti įvažiavimą tik bendravusiems su naciais, tai dabar vien sėdėjimas nacių koncentracinėje stovykloje, atrodo, nebelaikomas pakankama rekomendacija.

Prie to daug prisidėjo spauda, sukelusi protestą prieš tariamą komunistų gabenimą į JAV, tremtinių sąskaiton. Aštrių priekaištų susilaukė

imigraciją tvarką organai pačiame kongrese. Tūlas atstovas stačiai pareiškė, kad Rusijos ir jos dominuojamų kraštų piliečiai, besiveržią į JAV, nėra kas kitas, kaip komunistinė penktoji kolona.

Kiek dabar svarbu tremtiniui nebūti komunistu. Įrodo aplinkybė, kad pats prez. Trumanas buvo išstojęs ginti kongrese tremtinių antikomunistinį nusiteikimą. Panašiai elgėsi ir žinomi vedamųjų autoritai didžiuosiuose dienraščiuose. Paskutiniu metu skaitytojai savo laiškuose reikalauja, įsileidžiant tremtinius, atsižvelgti tikybinio principo, būtent, įsileisti po lygiai protestantų, katalikų ir žydų.

Kreipdami tiek daug dėmesio į tremtinių politines pažiūras, amerikiečiai žiūri, kiek tremtiniai galėtų būti geri JAV piliečiai.

Esa, nuolatine pozicija bet kuriai valdžiai, nusivylimas savo būkle, tinginavimas, spekuliacija ir panašūs tremties padariniai pavertę tremtinius moraliniais invalidais. Tūlos moterų organizacijos atstovė stačiai pareiškė, kad JAV negalint tapti Europos mėslynu. Buvo

rūšies spaudai suaukti, girdi, kiek daug yra karo nusikaltėlių tremtinių tarpe, kaip juos kiti tremtiniai slepia, kaip jie pastaruosius terorizuoja, ir pan. Tas pats Munchenas davė ir didesniems dienraščiams progos aprašyti vieno mūsų tautiečio dalyvavimą sunkvežimiu bei karinio turto aferoje.

Iš to seka, kaip svarbu susitvarkyti su nusikalstamais gaivalais pas save viduje, vengiant plačiai nagrinėti visus nusikaltimus bei ydas viešumoje, bet nelaukiant, kol tūs susidomės policija.

Politiniais ir moraliniais argumentais čia stengiamasi apsaugoti tik nuo netinkamų imigrantų. Tuo pačiu nekeliamas klausimas, kad imigracija būtų iš viso nereikalinga. Priešingai, daugumas tokių pareiškimų prasideda įvadu apie imigrantų sukurtas JAV, apie prievole tremtinių priglauti, apie JAV prieglobsčio tradicijas, laisvės švyturį ir pan. Visai kito pobūdžio yra materialiniai argumentai.

JAV taimėjo karą, bet tebekovoja su jo pasekmėmis pas save viduje. Krašte jaučiamas didelis butų trūkumas, kurį sukėlė statybos nebuvimas karo metu. Todėl keliamas

Viešnia amerikietė A. Devenienė suvažiavimo svečių ir žurnalistų tarpe Borjero nuotr.

siūloma nevaržomai įsileisti tik našlaičius, nes esą tik iš jų galima būtų susilaukti gerų JAV piliečių.

Tremtinių spauda energingai kovoja su moraliniu smukimu bendruomenėje. Tačiau kiekvieną pasisakymą šiuo klausimu nepaprastu stropumu registruoja čionykštė komunistinė spauda ir už atskirus faktus daro atsakingus kuone visus tremtinius. Pvz., prieš kurį laiką padarytas kelių gestapinkų suėmimas Munchene suteikė progos šios

klausimas, kur gi pasidės tremtiniai? Baiminamasi, kad jie dar labiau pasunkins ir taip jau sunkią butų problemą. Buvo net siūlymų apgyvendinti tremtinius tuščiose kareivinėse.

Bet dar svarbesniu argumentu tenka laikyti nedarbo baimę. Tiesa, šiuo metu dirbančių skaičius yra didesnis, negu kada nors. Skaičiai įrodinėjama, kad visi, pranašavę nedarbą 1945, 1946, 1947 metais, yra suklydę. Tačiau lygiagrečiai nuo-

latos baiminamasi, ar jau neprasi-dėjo ūkinis atoslūgis (recession). Dienraščių skaitytojai savo laiškuose nurodo įvairius tikrus ar tariamus nedarbo faktus ir tvirtina, kad didesnio tremtinių skaičiaus įsileidimas, šitų faktų akivaizdoje, būtų tikra nesamona.

Panašiai, kaip būtų reikalu, ir šiuo atveju keliamas klausimas, ar negalėtų tremtiniai apsigyventi mažai kultivuojamose srityse, kur jie pakeltų kultūrą, neatimdami niekam duonos. Taip pat pageidaujama, kad tremtiniai eitų dirbti į žemės ūkį, kur darbo rankų trūkumas, tvirtinama, yra labai didelis. Tačiau tie patys siūlytojai tuojau suabejoja, ar imigrantai visvien, anksčiau ar vėliau, nesuplauks į miestus ir nepasidarys senųjų gyventojų konkurentais darbo ir butų srityse.

Nedarbo baimė reiškia tiek žymių ūkinių autoritetų, tiek paprastų darbininkų. Atrodo, kad ši baimė net stipriai klaido affidavitų išdavimą dargi artimiausiems giminiams. Prisimindami išlaikymo garantiją, senieji gyventojai bijosi, kad ji gali pasidaryti realybe. Jie neabejoja, kad visi imigrantai gali susirasti darbo dabar, bet nežino, kas bus po metų ar po dviejų. Atsiradus nedarbui, naujieji darbininkai netektų darbo pirmieji. Darbo netekę, neturėdami sutauptų ir negalėdami gauti paramos iš valstybės, jie pasidarytų savo globėjų našta.

Kaip gyvenimas rodo, visi naujieji lietuviai imigrantai yra susiradę darbo ir niekas nesėdi savo globėjams ant sprando.

Iš antros pusės, ne retas naujasis lietuvis imigrantas, būdamas aukštesnį kvalifikaciją, yra iškarto gavęs geriau apmokamo ir atsakingesnio darbo už senuosius gyventojus. Tai kartais sukelia pavydo ir priekaištų, kad naujai atvykusiems, girdi, per gerai einasi, ir kad jie atima seniesiems duoną.

Nedarbo baimė ir visus panašius priekaištus pučia komunistinė spauda. Atrodo, kad ji kai kada net paveikia. Todėl jeigu kuris tremtinis nesulaukia iš savo giminių affidavitų, turėtų pagalvoti, kad čia ne visada yra nenoras pagalvoti, o stačiai baimė prisiminti atsakomybę; jo paties uždavinys — sugebėti šią baimę išsklaidyti.

Stai kelios palaidos mintys apie imigracijos kiliūtis, kaip jos atrodo čia. Tremtiniai, argumentuodami savo teises į prieglobstį JAV, vadovaujasi giminybės, žmoniškumo ir pan. skambiais principais; amerikiečiai visų pirma žiūri, kiek jiems imigracija reikalinga ir naudinga. Tai kieta gyvenimo realybė. Jos negalima tačiau pamiršti, judinant ir toliau tremtinių emigracijos klausimą.

Kaip šaukia, taip atsiliepia

Vienas sovietų zonos laikraštis neseniai humoro skyrė įsijėję toki laišką iš vakarinės Vokietijos: „Mums visiems sekasi nekažin kaip, vargstame ir badaujame. Tik Hansas jaučiasi puikiai, sėdi internetuotųjų nacių stovykloje“.

Vakarinės Vokietijos laikraštis atsisaukdamas įsijėję buvusio Wehrmachto kario laišką iš feldmaršalo Pauluso armijos, dabar įjungtam į Laisvosios Vokietijos Armiją:

„Dirbu pieninėje. Bet graudu, kai pagalvoji, kad patsai, kaip ir Adolfo laikais, tebegamini armotas...“

Šit Ilja Erenburg „Pravdoj“ parašė:

„Imperialistai vėl galvoja, kaip žmoniją įtraukti į naujo karo sukūrį. Mūsų priešai yra visi tie amerikiečiai, kurie yra prieš savo tautą; visi tie anglai, kurie eina prieš britų tautą; visi tie prancūzai, kurie eina prieš prancūzų tautą. Bet kiekvienas iš šitų kraštų mes turime patį tikrąjį draugą — tautą“.

Sveicarijos „Die Weltwoche“ rašo, kad Erenburgo teigimas galima būtų išplėsti, ir tai šitaip:

Rusijos vyriausybės nuotaika nėra rusų tautos nuotaika. Ledinis Kremlius šaltumas, negailestingasis Molotovo „ne“, žiaurioji Berijos politinė sistema — visa tai nėra „rusų tautos balsas“, nors ir duoda toną ir yra Rusijos išorinis atvaizdas. Tikras balsas galima išgirsti Maskvos priemiesčiuose, kolchozuose, „kietojų klasė“ traukiniuose, turguose — visur ten, kur maži žmogeliai susitinka be netarpiškos kontrolės ir iš tūlės išlieja savo kasdieniškus rūpesčius ir pažiūras. Tik rita kuris svetimšalis prieina prie tų balsų, kurie nei kiek nesiderina prie triukšmingojo komunizmo heroizmo. Tas autentiškas rusų tautos balsas išreiškia šiuos troškimus: taikos ir žmoniškesnės būties. Visi Rusijoje bijo karo, nes perdaug nukentėjo paskutiniojo karo metu. „Pasakykite amerikiečiams — prašė kartą užsienietį žurnalistą — kad mes nenorime karo“.

Gyvenimo lygis — rašo Sveicarijos laikraštis — netgi 100% įvykdyti

penkmečio planą, 1950 metais bus žemesnis, kaip kad 1938 metais buvo. Komunistiniame planavime pirmoji vietoj mašina, bet ne žmogus.

Stalingerde ant Volgos kriausio pastatyta milžiniški klasikinio stiliaus teatro rūmai. Prie Volgos ūžia atstatyto traktorių fabriko mašinos. Ir šaliais landynėse ir griuvėsiuose gyvena tie, kurie aptarnauja tas mašinas, o vakarais užplodo teatrą. Miesto architektas, svetimšalis paklaustas, ar ne geriau būtų anksčiau atstatyti gyvenamuosius namus, o po to imtis teatro statybos, atsakė: „Mūsų žmonės tiek privargo prikentėjo, kad jiems priklauso apčiuopiamas būsimos laimingos epochos sąskaiton avansas.“ Ar gi tos pačios nuomonės būti ir rusų tauta? — baigia „Die Weltwoche“.

Br. L.

Iš daug „Tiesų“ — viena tiesa

(1) Padėkos ir paaiškinimo žodis

„Manchester Guardian“ pranešimu, vienas amerikietis korespondentas, Maskvos konferencijai bevykstiant, bandė kurį metą nieko kito neskaityti, kaip tik sovietinius laikraščius. Jis buvo pasiryžęs išskentėti bent savaitę. Tačiau kapituliavo jau po trijų dienų. Jis sušuko: „Susimildami, arba vežkite beprotnamin, arba duokit kokį Vakarų periferijų laikraštuką, jau dūstu...“ Po to jis pridūrė: „Mano smegenis nuo kraujo išsiliejimo vien todėl apsisaugeo, kad jau aš turėjau imunitetą — pasamone man dar sakė, kad yra kita tiesa, ne vien iš komunistinių laikraščių. Bet bandymo nesigailu: jei būčiau nesurįšęs, nebūčiau sveikatos įvertinęs. Retkarčiais jų spaudos pasiskaitymas yra geriausias skiepas nuo raudonligės, kuri kai kam Vakaruose gali kristi ant smegenų.“

Po šia amerikiečio žurnalisto patirtimi ir išpažintimi mes pasirašome neabejodami: iš tiesų, Lietuvos komunistų Partijos (bolševikų) CK

„Tiesa“ beskaitydami, įgauname atsparumo ir, proto kontroliuojamą, jausmą, jog mes, tremtiniai, einame tikruoju antikominternu keliu. Mes tegalime būti dėkingi UNRRA-os pareigūnams (dalis jų kaip gyvasis inventorius perėjo į IRO organizaciją), kurie, norėdami mus grąžinti į tėvynę, apsemtą raudonojo totalizmo, lietuvių stovykloms nuo 1945 m. rudens pradėjo sistemingai pristatinti LTSR spaudos. Jie nesąmoningai pasitarnauja mūsų politinės emigracijos reikalui. Juk daugis ir iš mūsų, Tėvynės nostalgijos ir sunkių tremties sąlygų veikiami, galėjo suabejoti savo pasiryžimu. Čia eventualaus suabejotimo rūkus prasklaido pačių komunistų informacija. LKP (b) CK, LTSR aukščiausios tarybos prezidiumo ir ministrų tarybos „Tiesos“ Nr. 105 randame žinutę, kad mūsų tėvynėje įsėina 10 respublikinių laikraščių ir 30 apskrities laikraščių. Ir man galis, kodėl tam tikri veiksniai į lietuvių DP stovyklas tepirštavo vienu vieną „Tiesą“, na, kartais Kaune išeinančią „Tarybų Lietuvą“.

Galimas dalykas, ne visur tie patys „Tiesos“ numeriai užklysta, todėl manau neprošalį bus pasidalinti mintimis, kurių užtikau, beskaitydamas visą dešimtį „Tiesų“. Ir taip, ko siejojasi LTSR aukščiausioji taryba? Čia tekalba patys „gerieji iš geriausių“. Deputatas Fedoravičius, besvarstant LTSR biudžetą, pareiškė: „Pradėjome antruosius didingo statinio penkmečio plano metus. Dirbame, bet kliūčių visur pilna. Alebastro fabrikas Šiauliuose iki šiol dar neperduotas eksploatacijai. Nepatenkinamai vyksta ir cemento fabrikų statybos paruošiamieji darbai“. Zuvies pramonės ministerija taip pat „blogai dirba ir gamybinių planų neįvykdo“.

Deputatas P. Bieliauskas pareiškė: „Vilniaus nuostoliai, neskaitant privataus sektoriaus, sudaro maž-

daug vieno milijardo 130 milijonų Rb. suma. Vien Vilniaus mieste (per karą) sugriauta ar sunkiai sužalota 40 ligoninių pastatų, ir „iš sveikatos ministerijos pusės mes nematome reikiamo atkakumo, siekiant trumpiausiu laiku pilnutinai atstatyti sveikatos apsaugos įstaigų darbą. Tai, man rodos, kalbėjo P. Bieliauskas: — liečia tiek mūsų kaimą, tiek miestus“. Šis deputatas, prieš sušukdamas partijai ir vyriausybei valio, apeliuoja, kad bent „į aukštesnį lygį būtų pakelta dirbančiųjų gerovė“.

Juosvainių rinkiminės apygardos deputatas Piligrimas skundėsi: „Greta laimėjimų, pas mus esama ir rimtų trūkumų. Blogai dirbo mūsų finansinės įstaigos. Šie trūkumai nepašalinoti ir dabar, ko pasėkė 1947 metų pirmojo kvartalo finansinis pajamų planas įvykdytas tik 82 %“.

Atsiminkime, kad mokesčiams išreikalauti, LTSR vidaus reikalų ministerio pareiškimu, „turi būti panaudotos visos kovingojo komunizmo aparato priemonės“, tarp kitą ko: iš ūkių pašalinimas, priverčiamųjų darbų stovykla ir t. t. Paties deputato žodžiais, Kėdainių apskrityje, „vykdančios įstatymą ir kovojant su antitarybinio elementu, iš buožių ir dvarininkų buvo paimta į valstybinį žemės fondą keliasdešimt tūkstančių ha žemės...“.

Poetės Valsiūnienės teigimu, Stalinio konstitucijos saulė šviečia „kiekvienam LTSR kaime ir mieste“, bet deputatas Piligrimas netoks optimistas, kaip ta boba iš partijos; kreipiasi įs per partiją ir vyriausybę: „Mes prašome Energetikos Valdybos, kad Kėdainiuose pastatytų elektros stotį, galinčią patenkinti miestą elektros energija“.

Deputatas B. Krasauskas kalbėjo: „Vietinės pramonės ministerijos planas pagal asortimentą įvykdytas nepatenkinamai, stigo plačiojo var-

tojimo prekių: žemės ūkio mašinų, santechnikos, gaminių, pasagų, pasagvinių. Vietinės pramonės ministerijos įmonės išleidžia žemos rūšies ir aukštos kainos produkciją. Plūga, gaminami „Zagrės“ gamykloje, kirviai ir kibirai, gaminami „Priekalo“ ir „Metallo“ gamyklose, yra blogos kokybės. 1946 metais gamykloje „Priekalas“ pasikeitė net 7 direktoriai. Nebuvo vedama atitinkama kova su darbo drausmės laužytojais...“

Deputatas A. Ivaškevičius praeiškė: „Mes turime sutvarkyti prekybos tinklo svarstyklės... ir likviduoti socialistinio turto grobimą“.

Deputato susirūpinimą patvirtina „Tiesos“ nr. 96, kur įdėta LTSR prokuroro, justicijos papulkininkio D. Salino str. „Griežtai vykdyti tarybinį teisingumą“. Prokuroras cituoja šitokius Stalino žodžius: „Vagis, grobstas liaudies gerą, pasikasdamas po liaudies ūkio interesus, yra tas pats šnipas ir kenkėjas, jei ne blogiau“ — ir pats nuo savęs priduria: „Jokių nuolaidų, jokio drausmės dovanojimo sukdams, vagims, sabotuotojams. Mūsų liaudies teisėjai, teisminiai organai galutinai turi nusikratyti supuvusių liberalizmą, kurį atskirė teisėjai rodo grobstytojų — liaudies priešų atžvilgiu“.

Prokuroras nurodo tokius atsitikimus:

„Vilniaus „Rūtos“ krautuvėse per 1947 metų sausio ir vasario mėnesius buvo padarytos 49 prekių vagystės, 377,400 Rb. sumai. Zarasų apskrities telmas svarstė pil. Ragausko bylą už 21,000 Rb. išiekviojimą ir nuteisė lygtinai. Kašiadorių apskrities telmas lygtinai nuteisė Besarabovienę, kuri išiekviojo 20,000 Rb. Justicijos papulkininkio teigimu, tai tik dalelytė, lyg epidemija plintanti, „tarybinės santvarkos pagrindo — socialistinės nuosavybės“ grobstymo.

J. Cietėnas

Žurnalistų suvažiavimo prezidiumas (iš kairės į dešinę): D. Penikas, J. Pronskas ir A. Kūnas.

Borjero nuotr.

Vilniaus Universitetas vokiečių okupacijos metais

(4) Dr. Germanto vaidmuo universitete

M. Biržiška

Vokietijoje išėjęs aukštųjų mokslų, paskiau nepriklausomybės metais tarnavęs Kaune, saugumo Departamento spaudos skyriaus, dr. Germantas-Meskauskis bolševikmečiu, suprantama, hegalejo likti Lietuvoje; jis pasitraukė Vokietijon ir tegrįžo iš ten kaip vokiečių patikėtinis. Dar tebeveikiantis Svetimo Ministerijai, jis jau žvalgėsi po jos patalpas, lyg būsimąjį savo žinyboje. Ir tikrai, drauge su vokiečių komisaris ir lietuvių tarėjais, jis taip pat buvo paskirtas Svetimo Vadybon (generaliniu) tarėju. Apie jį lietuvių težinota, jog jis tėra kietas, neatlaidus žemaitis, ypatingai nusistatęs prieš lietuvių tautininkus, labiausiai prieš NKVD išvežtąjį prof. Izdorių Tomašaitį ir buvusįjį Lietuvos Svetimo Ministerijos generalinį sekretorių Masiliūną, kuriuodu jis savo pažįstamiems kaltino jo neprisileidus nei prie žurnalistinio nei prie pedagoginio darbo, apie kurį jis svajojęs, ir nugrūdus jį nepopuliariu visuomenėje saugumą. Ne lietuvių pasiūlytas, tik vokiečių primestas Lietuvos Svetimui vadovauti, lietuvių visuomenės jis buvo sutiktas su dideliu rezervuotumu ir nepasitikėjimu, įtariamam perdideliu susirinkimu su vokiečių įstaigomis ir veikėjais. Vilniaus Universiteto rektorius, prieš keleris metus buvęs jo profesorius Vytauto Didžiojo Universitete, dabar gavęs su juo sueiti Kaune, tepatyrė iš jo, jog jis ministerio Juozo Ambrozevičiaus skirtuosius pareigūnus paliekas, o taip pat nekeičias ne ministerio išleisti potvarkiui. Iš draugaujancio su dr. Germantu Vilniaus universiteto germanistikos asisento Alminauskio, taip pat žemaičio, rektorius sužinojo, jog dr. Germantas žinąs apie nepalankių visuomenės nusistatymą prieš jį ir, priminis „Konradą Valenrodą“, nurodęs, kad geriausia dabar būtų jį (Germantą) laikyti kad ir pasidavusiu vokiečiams lietuvių tautos išdaviku, istorija betgi jį pateisinsianti, sprendima iš jo darbų apie jo tikrąjį patriotizmą. Turėdamas tai galvoje, kad ir žinodamas Germantą ne tik turint gerus santykius su vokiečių įstaigomis, bet ir visų akivaizdoje, šokinėjant aplink vokiečius, demonstratyviai sveikinant juos nacional-socialistiniu rankos pakėlimu ir t. t., pirmame po savo sugrįžimo iš apsilankymo pas Rentelną, Vilniaus Universiteto Senato posėdyje rektorius pareiškė neabejojant dėl Germanto lietuviško patriotizmo, kad ir matąs jo einamojo kelio slidumą ir pavojingumą, tik patariąs su juo sueiti kaip su geru lietuviu ir niekaados neparodyti jo atžvilgiu jokio abejingumo.

Ir tikrai, dr. Germantas pasirodė ne tik esąs sumanus, gyvas ir energingas administratorius, prašokęs visus buvusius Lietuvos Svetimo ministerius, viceministerius, generalinius sekretorius ir departamento direktorius (o ką bekalbėti apie pastumdėlius komisarus), bet ir karštas, degte degas lietuvis, ne tik neparažęs nė vieno lietuviu, bet ir daugelį išgelbėjęs, o pagaliau pats dėl Lietuvos, dėl tautos ir jos jaunimo žuvęs.

Svetimo Vadyboje ir visur kur jis sulaukė bent kokį tarnautojų ir mokytojų „valymą“, laikydamas visus geras lietuvius, ir tik kai kada

iš šalies, ypačiai vokiečių, spiriamas, vieną ar kitą buvusį bolševikmečio pareigūną ar kurį vokiečiųmečiu aštriau prieš okupantus pasireiškusių lietuvių atleisdavo iš einamųjų pareigų, tik drauge stengdavosi išlyginti tai šio paskyrimu kur kitur, toliau nuo skundėjų akių. Dažniausiai betgi jis pats savo iniciatyva ar iš šalies prašomas (pvz. dėl prof. Römerio ir Sruogos), sugebėdavo sušvelninti reikalą ir nejudinti iš vietos naudingo lietuvių kultūros darbininko. Okupacinei vokiečių administracijai esant nusistačiusiai prieš 1940–41 m. įsteigtas kultūrinės lietuvių įstaigas, kaip prieš „tarybines“, ir iš viso stengiantis nedidinti, bet dar mažinti lietuvių mokyklą, jis visados mėgino jas apginti. O neįstengdamas apginti — surasdavo šokių ar tokį būdą joms veikti. Kur progimnazija prašė vyresnių klasių, negalėdamas jos paversti gimnazija, jis leisdavo tas klases kaimyninės gimnazijos paralelinių klasių vardu. Taip Viešnių progimnazija išsuderėjo su Mažeikių gimnazijos lygiagrečias klases. Kur du miestai ar miestelių varžėsi dėl vienos mokyklos, ten jis paversdavo ją dviem, vienai katrai suteikdamas kuklesnį (žemesnį) vardą, bet leisdamas ir jai eiti anos (aukštesniosios) mokyklos programą. Taip, Vilniaus Muzikos Mokykla jo leidimu ėjo pilną konservatorijos programą. Rentelno komisariatui neleidžiant nei didinti mokytojų, profesorių ir kitų kultūrininkų algų, permažų (vokiečių beatodairinio Lietuvos alimino nepaprastai pabrangintam) pragyvenimui, nei išlaikyti daugelio įstaigų, kurioms jis neleidė skirti lėšų, Germantas kreipėsi į visų vadybų įstaigas ir įmones, prašydamas tarnautojus skirti savo algų mažutį nuosimti Svetimo Fondui. Iš to fondo jis išlygindavo svetimo trūkumus, papildydavo samatas arba, pvz. Lietuvos Mokslių Akademijai, į jos pirmininko prof. Vlado Jurgučio rankas, sudėdavo visą įstaigos išlaikymą, taip pat šelpdamos mokslievių bendrabučius, studentų valgyklas, vargstančius mokytojus ir pareigūnus. Tuo būdu, pavyzdžiui, ypatingai vargstančiame Vilniuje tautinis ir kultūrinis lietuvių gyvenimas vokiečių okupacijos metu (tik ne vokiečių, bet dr. Germanto pastangomis), prieš nacionalistines okupantų tendencijas ir stengiamą pasikinkyti sau visą kultūrinį lietuvių darbą, nepaprastai suklestėjo.

Kaip Tarybinės Lietuvos laikais Svetimo Komisaras Venclova ir vicekomisaras Ziugžda, išrinkti Vilniaus Universitetas asistentais ne mokslininkai, bet geri savo dalykų žinovai, kad ir nedėstė jame, bet jo reikalų žiūrėjo ne tik iš savo komisarinės pareigos, tik kaip ir jo žmonės, taip dabar Universitetas su savim sugiminavo du tarėjus: svetimo — Germantą ir teisingumo — Mackevičių, kviesdamas juos asistentais, katrų pirmasis taip pat nedėstė, bet ypatingai brangino savo artimumą Universiteto mokslo personalui ir karščiausiai iš visų tarėjų, ypačiai palaikomas M. Mackevičiaus, gynė jo reikalus. Dėl savo kieto, žemaitiško būdo ir stačiokiškumo nekartą susikirtęs su universiteto

rektorium, taip pat žemaičiu, kurio betgi nesutikdamo atleisti iš pareigų, kaip šis kartą kitą kad prašydavosi kokiam griežtesniai jų tarpe nesusipratimui kylant, dr. Germantas buvo atsidavęs universiteto reikalui, betgi visu savo jaunu karštumu, o ilgainiui, nuo 1942 pavasario, ir su rektorium visiškai susiprato ir jų tarpe nebeikilo daugiau jokių nesusipratimų. Jūdvių susitarta, kad tarėjas nebepriminėtų be universiteto vadovybės studentų komiteto atstovų, kaip šie jau buvo įpratę tarėją priminti, ir jokiems studentų reikalams neteikė lėšų, ne per tą vadovybę. Iš kitos pusės, rektorius dabojo, kad studentai neaplenktų tarėjo, pavyzdžiui, kviesdamies svečius ir savo pobūvius, koncertus, literatūrinius vakarelus.

Kaip tarybiniais laikais iš pradžių doc. St. Zakevičius su kairiuoju jaunimu, paskiau prorektorius J. Bulovas ir vicekomisaras J. Ziugžda su komunistų partija ir komisarų valdžia, taip dabar dekanu pakeltas tas pats Zakevičius, o ypač prorektorius D. Krivickas, ypačiai padėjo išlyginti santykius tarp Universiteto vadovybės ir Svetimo Vadybos. Dr. Germantas savo svoriu vokiečių administracijoje, savo sumanumu ir judrumu nuėmė nuo universiteto vadovybės pečių pavojingą santykių su šia administracija našą, taip, jog rektorius ligi 1942 m. pavasario negavo turėti su ja jokių reikalų, jokių pasikalbėjimų, nebent kuris vokiečių pareigūnas vienu ar kitu reikalu pats buvo universitetas užjęs. O su Vilniaus miesto komisaru Hingstu, tuometiniu Vilniaus kariuku, rektorius neturėjo reikalo sueiti net ligi tų pat 1942 m. rudens.

Pati svarbiausioji dr. Germanto paslauga Lietuvos universitetams 1941–42 m. — buvo studijų tęsimo ir naujų klausytojų priėmimo priemonės savo autoritetu nuo komisarinų trukdymų. Nors vokiečių administracija Lietuvoje, kaip ir kituose okupuotuose kraštuose, spyrė, kad baigęs gimnazijas jaunimas, prieš studijas universitetan, atliktų darbo tarnybą, bet tik retas kuris, dažniausiai iš tų šelmų, kurių narius enkavedičiai buvo Maskoloje išvežę ar mėginę išvežti, įpykęs ant bolševikų, tenai tesdodavo, o šiaip bemaž visi veržėsi tuojau stoti universitetan. Vengdamas susikirti-

mo su vokiečių reikalavimais, Vilniaus Universitetas, su dr. Germanto žinia, į tikslųjų mokslų (matematikos, gamtos, miškininkystės ir medicinos) fakultetus priėmė vokiečių perpus leidžiamus tikruosius studentus ir laisvuosius klausytojus, o į kitus (humanitarinių, teisių ir ekonomijos mokslų), kurie vokiečių nusistatymu šiuo karo metu būvę nereikalingi laisvuosius klausytojus ir hospitantus, kurių daugelis ilgainiui virto tikraisiais studentais. Šiaip mokslas ėjo visu įtempimu, kad ir menkai apkūrenamosse patalpose, dėstomas nedavalgančių profesorų, iš namų kiek geriau už juos maistu aprūpinamiems klausytojams.

Suprantama, nei komisari nei tarėjai neėmė iš universiteto jokio atlyginimo. Trečias (finansų tarėjas) senas prof. Vladas Jurgutis, dėl savo kieto ir statuso laikymosi okupacinės valžios atžvilgiu, Rentelno greit buvo pašalintas iš tarėjų tarpo ir toliau buvo laikomas vokiečiams nedraugingu, kas baigėsi jo suėmimu drauge su Germantu ir Mackevičium ir išvežimu į Stuthofio stovyklą ties Dancigu (Gdańsk, Gedanė). Prof. J. Aleksa dar anksčiau buvo suimtas ir išvežtas į Vokietiją, kuris kaip buvęs Zemės ūkio Ministeris drauge su buvusiuoju Lietuvos Prezidentu K. Grinium ir buvusiuoju Zemės ūkio Ministeriu kun. Myk. Krupavičium buvo įteikęs vokiečių vyriausybei protesto memorandumą prieš nepakeliamą Lietuvai okupacinės administracijos ūkinį ir politinį režimą. (nukelta į 6 psl.)

Kultūrinės naujienos

KANDIDATAI TAIKOS PREMIJAI

AP praneša iš Kopenhagos, jog 1947 m. Nobelio Taikos premiją yra pasiūlyta skirti Popležiui Pijui XII. Kiti kandidatai yra minimi — indų tautos vadas Mahatma Gandhi, Cekoslovakijos prezidentas dr. E. Benešas ir buv. UNRRA-os direktorius H. Lehmann. Dar vienu atveju siūloma Tajkos premiją padalinti tarp buv. Sov. S-gos pasiuntinės Stockholme A. Kollontay ir Eleonoros Roosevelt.

VINCĖ JONUŠKAITĖ IŠVYKSTA Į JAV

Vincė Jonuškaitė — Žauniėnė rugsėjo 2 d. davė kempnetiečiams lietuviškų dainų ir operų arijų koncertą. Tai buvo paskutinis jos koncertas Vokietijoje prieš išvykstant į JAV. Publika koncertu buvo labai patenkinta ir nesigailėjo žymiai menininkei plojimų bei gėlių. Po koncerto vietos komiteto pirm. Dr. J. Kaškelis palinkėjo V. Jonuškaitę Jungtinėse Amerikos Valstybėse lietuviška daina garsinti Lietuvos vardą ir prisidėti prie kovos už skaistesnį mūsų visų rytojų.

L. V-kas

Atitaisymas

„T. G.“ rugp. 28 d. 87 nr. prof. M. Biržiškos straipsnyje: „Vilniaus Universitetas vokiečių okupacijos metais“ yra atspausdinta: „Dr. Germanto ir prof. Sruogos tarpe paskiau išsivystė šilti santykiai“. Turi būti: „Dr. Germanto ir prof. Sruogos tarpe paskiau išsivystė geri santykiai“.

„T. G.“ Redakcija

Atsiųsta paminėti

Stepas Zobarskas, Brolių Jieškoja, pagal lietuvių liaudies pasaką. Iliustracijos P. Osmoiskio. Išleido „Patria“, Tübingene, 1947 m. 48 psl. Tiražas 3000 egz. Kaina 5 RM.

Sventoji Istorija, Naujasis Įstatymas. Svento Sosto Delegatūros Lietuviams leidinys Nr. 5. 1947 m. 96 psl. Tiražas 4000 egz. Kaina 8 RM.

Vytautas Tarvainis, Gyvenimas Laša. Ellės. Rankraščio teisėmis išleista Selgenstadte prie Würzburgo 1947 m. 64 rot. spausd. psl. Tiražas 50 egz.

Aleksandras Ružancovas, Lietuvių Periodikos Straipsnių (1945–1947). Bibliografija, 070 žurnalizmas. Lie-

tuvių Bibliografijos Tarnybos leidinys Nr. 10 antrajam Lietuvių Žurnalistų Sąjungos suvažiavimui Schweinfurte, Memmingen ir Allgäu 1947 m. rugpjūčio 21 d. 6 mašin. spausd. psl.

Uchtės Lietuvių Stovyklos „Vytiš“ Biuletenis Nr. 500. Red. V. Druskis. 1947 m. rugpjūčio 13 d. 11 rot. spausd. psl.

Viltis Nr. 300. Red. St. Bujokas. Leidžia Meerbecko Lietuvių Komitetas. 1947 m. rugsėjo 4 d. 1 spausd. + 2 rot. spausd. psl.

Aidal Nr. 5/ mėnesinis kultūros žurnalas. Red. K. Bradūnas. 1947 m. rugpjūčio mėn. 193 — 240 psl. Kaina RM 6.—.

Dėl Lietuvių Bibliografinio Archyvo Sveicarijoje

700-ąją A. B. Dienos Naujienų numerį išleis

„A. B. Dienos Naujienos“, tai Kempteno lietuvių stovyklos žinių biuletenis. Pirmosios jo gyvavimo dienos siekia 1945 m. gegužės mėnesį.

Tuo metu visi lietuviai pabėgėliai, gyvenantieji Kemptene ar jo apylinkėse, ėmė pilsintis prie naujai kuriamam lietuviams bendrabučio Kemptene. Tuometinėms dienomis spausdinto žodžio, kuris informuotų apie pasaulio politinius įvykius, nė su žiburiu nebuvo galima užtikti. To sunkaus darbo, informuoti savus tautiečius apie tai, kas dedasi pasaulyje, ėmėsi tuometinis ir dabar dar stovykloje tebegyvenąs kolonijos narys C. Surdokas. Tas darbas jam buvo jau nebesvetimas, nes ir savo tėvynėj jau jam buvo tekę redaguoti vieną iš mūsų savaitraščių.

Pradžioje „Dienos Naujienos“ buvo gan kuklios, spausdinamos mašinėle keliuose egzemplioriuose ir išskabinamos Kempteno lietuvių bendrabučio skelbimu lentose. C. Surdokas parodė tada nepaprastą pasišventimo nuo ankstyvo ryto iki vėlyvos nakties sėdėdamas prie radijo aparato, — sekdamas visus pranešimus ir žinias iš svarbesnių radio stočių. Palaipsniui „A. B. Dienos Naujienos“ augo, didėjo ne tik savo kiekybe bet ir kokybe. Greitai į talką C. Surdokui

atėjo J. Mikeliūnas, vėliau — St. Ivaškevičius. Iš vieno puslapio išaugo į dviejų, o kartais pasirodydavo net trijų ar keturių puslapių. Nuo 1946 metų sausio pradžios „A. B. Dienos Naujienos“ pradėdamos spausdinti rotatoriumi. Ir štai, rugsėjo mėn. 12 d. „A. B. Dienos Naujienos“ pasirodė jau su savo 700-tuoju numeriu.

Vyr. „A. B. Dienos Naujienų“ redaktorius ir dabar tebėra C. Surdokas, bet beveik visa našta šitame darbe šiuo metu krinta ant J. Mikeliūno pečių. Tai žmogus, kuris dirba ne dėl kokių nors maisto priedų ar vienos kitos cigarėtės, bet tam, kad pasitarnautų ir palengvintų nešti savai seseriai ar broliui sunkią tremtinio nedalia. Taip pat prie „A. B. Dienos Naujienų“ redagavimo nemaža yra prisidėjęs savo darbu ir kaibininkas Bukota. Dar viena iš didesniųjų „A. B. Dienos Naujienų“ talkininkų yra p. Skladaitis, kuri nuo pat pirmosios dienos visais žiniomis perrašo į matricas. Rotatoriumi atspausdina: J. Skladaitis, Muraškauskas ir kit.

Išleisti 700 numerių, tai didelis darbas. Šio darbo didį gali pinali įvertinti tik tas, kas panašų darbą darė. Be to, „A. B. Dienos Naujienos“ yra vienas iš pirmųjų mūsų žinių biuletenių tremtyje. L. V-kas.

„Tėviskės Garso“ birželio 19 d. Nr. 77 įdėtas pasikalbėjimas su prof. Vaolovu Biržiška. Ponas profesorius tame pasikalbėjime palietė ir Bibliografinį Archyvą Sveicarijoje. Būtent, į klausimą: „Kokie yra (Pabaltiečių Bibliografijos) Instituto santykiai su mūsų Bibliografiniu Archyvu Sveicarijoje ir Bibliografijos Tarnyba Memmingene“, prof. V. Biržiška, pasak lakraščio, atsakęs: „Iš viso, aš gana skeptiškai žiūriu į Bibl. Archyvo darbą Sveicarijoje, nes jis remiasi vos 2–3 asmenų darbu, ir faktiškai tai yra rinkimas medžiagos sau, bet tai nėra įstaiga. Aišku, aš neneigiu, kad tų asmenų darbu negalėtų pasinaudoti visuomenė.“

Tebūne leista man, kaip Lietuvii Bibliografinio Archyvo Sveicarijoje vedėjui, pareikšti vieną kitą pastabą dėl šio pasisakymo.

Be abejo, kiekvienas lietuvis, o juoba toks žinovas, kaip prof. V. Biržiška, gali pasisakyti dėl Bibliografinio Archyvo Sveicarijoje. Tačiau profesorius, man atrodo, vis tik eina per toli. Laikydami dar patiesinam, kad jis žiūri skeptiškai į Bibl. Archyvo Sveicarijoje veiklą, nes profesorius, kaip jis išsireiškė, nedėdąs „perdaug“ vilčių ir į savo veiklą Pabaltiečių Bibliografijos Institute. Tuo tarpu, pradėdamas organizuoti Bibl. Archyvą Sveicarijoje, aš pats, dievaži, vadovavausi pirmoje eilėje entuziazmu, nes teko darba pradėti tikra žodžio prasme nuo nieko.

Jeigu, kaip sakiau, p. profesorius skeptiškumas yra suprantamas, tai mažiau pateisinami tolesni jo atsiliepimai apie veiklą, susietą su Bibliografiniu Archyvu Sveicarijoje. Pasak p. profesorius, Archyvas remiasi 2–3 asmenų darbu ir faktiškai tai esąs „rinkimas medžiagos sau, bet tai nėra įstaiga“. Toks tvirtinimas reiškia visuomenės klaidinimą. Manau, kad profesorius taip pasielgė, reikalo neįstygęs. Todėl norėčiau dar kartą paaiškinti, kaip Bibl. Archyvas atsirado ir koks yra jo pasiimtasis uždavinys.

Per visą karą gyvenęs Sveicarijoje ir čia dirbęs vienoki ar kitoki darbą, jutau kartu su kitais lietuviams, atsikirtais nuo Lietuvos, kaip

reikalinga turėti Vakarų Europoje lituanistikos biblioteką. Kiek darbų paliko neatlikta, nes niekur neturėta reikiamos literatūros. Kiek kartų turėjau atsakyti neigiamai, kai žmonės kreipėsi, prašydami tai vienos, tai kitokios knygos. Gal tai neįtikėtina, bet kai kuriuose svarbiuose mūsų lietuviškosios veiklos centruose neturėta net pilno „Vyriausybės Žinių“ komplekto.

Tokios padėties akivaizdoje pasiryžau imtis iniciatyvos. Praeitų metų birželio mėn. išsiuntinėju keliems lietuvių lakraščiams Vokietijoje ir Amerikos Jungtinėse Valstybėse straipsnelį, kuriame kėliau reikalą steigti lituanistikos biblioteką. Tame rašinyje įsakmiai pastebėjau: „Be abejo, geriausia vieta centraliniam bibliografiniam institutui užsienyje būtų Amerikos Jungtinės Valstybės.“ Toliau betgi rašiau: „Tačiau Amerika ne visiemis priimtama. Būtų naudinga turėti biblioteką ir Europoje. Atrodo, kad dėl įvairių priežasčių (ne paskutinėje vietoje būtų grynai geografinės padėties argumentas) geriausiai tam tiktų Sveicarija.“

Šitą mintį iškėliau ir viename mūsų visuomenės, kultūros ir politikos darbuotojų pasitarime. Projektui buvo pritarta ir nutarta steigti Lietuvių Bibliografinį Archyvą Sveicarijoje. Po to lietuvių spaudai tiek Europoje, tiek Amerikoje buvo išsiuntinėtis pranešimas apie Bibliografinio Archyvo įsteigimą. Pranešime, tarp kita, sakoma: „Pasiryžta Sveicarijoje įsteigti Lietuvii Bibliografinį Archyvą. Į jį norima teikti pradžiai bent tie lietuviškieji leidiniai, kurie išleista išvežioje ir ištrėmė. Pagal išgales, Archyvas bus piečiamas. Iš jo siekiama padaryti rimtą mokslinę instituciją, kurios surinktais leidiniais galėtų naudotis visi — tiek lietuviai, tiek svėtimslalai — kurie vienokiems ar kitokiems tikslams domisi Lietuva ir lietuvių tauta“. Pranešime, be to, buvo pastebėta, kad Archyvas bus Dr. J. Saulio (Vasario 16 d. Akto dalyvio ir žinomo bibliofilo) priežiūroje. Kodėl prof. V. Biržiška nenori pri-

pažinti Bibl. Archyvui įstaigos pobūdžio, sunku pasakyti. Tai jo privatinis reikalas. Tuo tarpu lietuvių visuomenė pažiūrėjo į Archyvą kitaip. Pranešime apie įsteigimą Archyvas prašė visuomenės paramos, nes „toks sumanymas įvykdyti dabartinėmis sąlygomis be visuomenės paramos neįmanoma“. Nemaža leidėjų ir bibliofilių į šį kvietimą atsiliepė ir noriai siuntinėja Archyvui savo leidinius bei rinkinius. Lygiu būdu tenka pasidžiaugti, kad atsirado visa eilė talkininkų, kurie dideliu pasišventimu ir pasiaukojimu, nepaisydami materialinių nedatelių, renka leidinius Vokietijoje, Austrijoje bei kitur ir juos siuntinėja Archyvui. Tokiomis aplinkybėmis prof. Biržiškos teigimas, kad „faktiškai tai yra rinkimas medžiagos sau“, pralėnkia su tikrove. Tikimės, kad p. profesorius, be jokio pagrindo įtaręs Archyvą bei jo bendradarbius, suras priemonių šią skriaudą viešai atitaistyti.

Savo pasikalbėjime prof. V. Biržiška pasisakė už tai, kad lietuvių kultūrinės vertybės būtų saugojamos išimtinai Amerikos Jungtinėse Valstybėse, nes: „Panašų įstaigų kūrimas Europoje, pvz., jau minėto Bibliografijos Archyvo Sveicarijoje, būtų nevisai tinkamas. Kas yra garantuotas, kad vieną gražią dieną neatsietos vienos suinteresuotos valstybės pareikalavimas grąžinti tariamąją „jų“ kultūros medžiagą“.

Neturiu noro polemizuoti su p. profesorium. Esu irgi tos nuomonės, kad būtų naudinga centralinę biblioteką steigti Amerikoje. Bet vargu ar atsiras daug kultūros darbininkų, kurie manytu, kad Europoje tokia biblioteka nėra reikalinga. O p. profesorius baiminimasis dėl kaikieno galimų užmačyti Bibl. Archyvo Sveicarijoje atžvilgiu laikau smarkiai perdėtu. Jeigu vadovausimės tokiais būkštavimais, tai iš viso Europoje nieko daryti nebegalima.

Esu tikras, kad atsiūkūrusios Lietuvos Svetimo vadovybė, praieities pamokyta, irgi sutiks, jog užsienyje reikia turėti lietuvių kultūros židinius. Tuo atveju dabartinis Lietuvių Bibliografinis Archyvas galės tikrai sudaryti tokio židinio užuomazgą Sveicarijoje. Berne (Sveicarija). A. Gerutis

Lietuvių tremtinių literatūros tematika

Yra sakoma, kad nė vienas rašytojas negyvena tuo, ką jis rašo, ir negyvena taip, kaip rašo. Kitais žodžiais tariant, rašytojas gyvena tuo, ką jis rašo, tik kūrybos proceso metu. Tačiau yra teigiančių ir visiškai priešingai. Manoma, kad vienas ir kitas teigimas negali būti absoliutus ir tai nagrinėti yra literatūros teoretikų reikalas. Mes čia tai ir nemėginame. Vieningai teigiama tik viena tiesa, kad kurio nors laikotarpio literatūroje atsispindi to meto gyvenimas, idėjos ir problemos. Ar šitaip yra ir mūsų tremties literatūroje, čia ir norima peržvelgti.

Kad gyvenamas metas labai stipriai atsispindi mūsų poezijoje, mes jau žinome, nes apie tai nemažai buvo kalbėta ir kraujo gadinata spaudoje.

Taip pat žinome, kad dabartinis mūsų poezijoje atsispindi ne visiška teigiama forma. Todėl šį kartą, poezijos neliesdami, — poezijai tai ir nėra taip būdinga, — apžvelgsime vien prozą ir pažūrėsime, kiek ir kaip dabartinis joje vaizduojama. Iš viso, idomu yra susipažinti su mūsų prozos tematika ir jos reiškimu forma.

Tremtyje pasirodžiusių veikalų tematika galima skirti į tris aiškias grupes: tremties gyvenimas, tėvynės buities vaizdai ir bendrinės temos, nesurištos nei su laiku, nei vieta.

Jeigu priskirsime tremčiai iš tėvynės bėgimo vaizdus, tai pirmoji grupė bus didžiausia. Daugiausiai joje užtiksimas vaizduojant skaudžius ir šurpius bėgimo vaizdus, gimtojo krašto besiliginį, palaužtą, stovyklos prisilėgtą ir esamos buities apgadiną žmogų ir išskrypusius šeimos narius bei nenormalią širdį. Antrojoje grupėje užtiksimas abiejų okupacijų tėvynėje vaizdus, senojo kaimo romantika, buities fragmentus ir melę. Trečioji grupė pati mažiausia. Ir anksčiau mūsų rašytojus vengė internacionalinių temų, nesgi ir tai, kas vystėsi prieš jo akis, buvo neišsami, beveik nejudanti, kad būtų reikėję tiesti žvilgsnį per tėvynės sienas, į erdves. Šioje grupėje, be vienos kitos legendos, pasakos, ne daug terasime. Taigi, neabejotinai ir mūsų prozoje vyrauja dabartinės ir netolimos praeities temos. Belieka tik klausimas: kaip jos vaizduojamos, kokį žmogų ir kokį gyvenimą mes ten randame?

Rūpumoja frontas, artinasi pabaisa, nešdama mirtį vienoje ir vergo pėdas kitoje rankoje. Noris gyventi, branginąs laisvę, labiau už gimtąją žemę žmogus su širdgėla, su asaromis akyse ryžtasi pasitraukti. Pasikūnij kartą įgėręs savin gimtų laukų vaizdą, jis pasilima šventos žemės saują ir per ungį ruošiasi į vakarus. Klaukš kėlonės vaizdai, artimųjų pasimetimas, apkasai, nužmoginimas Vokietijoje, vergija karo pramonės fabrikuose, viltis sulaukti greitą karo galą ir grįžti tėvynėn — būdinga — ta laikotarpį vaizduojančioje kūryboje. Karas baigiasi, bet viltis, vėl atvirsti pilnu žmogum ir

grįžti, neišsipildo. Fabriku barakus pakeičia stovyklos kareivinės. Laisvės viltis paskesta rūkose. Be teisių, be darbo, be pinigų ir be savos žemės tremtinys rūdija smilksta. Jo širdis pilna skausmo, dėl paliktų ar pametų bei išplėstų artimųjų, pilna namų ir paliktos mylimosios ilgesio. Jm vaidenasi palaimingas gyvenimas tėviškėje, atklysta mylimosios akių mėlynė ir savo žemės kvapai. Nostalgijos palaužtas, žmogus nepakelia rankų darbu, nesuikiampa kūrybai, jis menksta kaip žmogus ir kaip asmenybė. Nenormalus gyvenimas veikia jo jausmus ir moralę. Iš to seka nesąžiningumas, nebijimas šeimos šventų tradicijų, paneigimas artimo meilės ir savo ilgesio. Svetimotriavimas, išvirkavimas, kortos, spekuliacija ir suklaidėjimas. Pakrikę nervai ir padidėjęs jautrumas išaukia tikėjimą gaisrais, gyvenimą jais, šmeitžus, pletkus ir apkalbas. Tremtinys nesiima nieko pozityvaus. Jis tam net netinka. Jis svajoja, trinaisi ir pats nežino, ko nori. Maždaug toks tremtinys ir tremtinio vaizdas literatūroje. Vienur ryškiai, kitur vos pastebimai, bet tokie vaizdai ir tokie žmonės įėjo į literatūrą.

Tiesa mes rasime ir tremtinį, suprantantį negerovę, smerkiantį išskrypimus, pafilosofuojantį apie gėrį, teisę ir moralę. Rasime atgailojantį dėl padaryto žingsnio į šalį, rasime pamokslininkaujantį keiksnojančią esamą pasaulio santvarką ir mirusią sąžinę. Bet daug rečiau rasime tikrą lietuvių: veiklų, valingą, nepalūžusį, tiesų ir blaivų, žinantį ko jis čia sėdi ir besiruošiantį grįžti.

Daug mielesnis yra literatūros personažas ne tremtinys. Jis veikia gimtoje aplinkoje, kovoja prieš okupantą, romantiškai myli, pasisvaldo samojumi, užsiminėja ir niekais, o kartais, ir blogais darbais. Bet jis gyvas, gal kiek sentimentalus, tačiau šiltas ir artimas. Deja, ir jis dažniau tik žmogus, ne asmenybė. Jis kelia prarastos laisvės ilgesį, bet tik retai imponuoja jėga, savo pavyzdžiu lūžtančiam tremtiniui.

Kad dabartinis gyvenimą randame literatūroje, negalime nesidžiaugti,

tai rodo, kad rašytojas neatitrūko nuo mūsų ir gyvenimo, kad jis kartu kenčia ir tą kančią įamžina. Nesgi tik tai liks gyva kartų kartoms, kas bus įvilktą į literatūros rūbą. Visokie kitoki esamų įvykių užfiksimai, kad ir išlik, bet neatkurs tikrovės. Tik literatūra pajėgi sukelti skaitančiojo vaizduotę, kad jis matytų, girdėtų ir jaustų. Betgi, mažiau džiugu, kai tremties vaizdas ir tremtinys liks toks menksta, koks jis nėra ar bent nevisuotinis. Nei su žiburiu nieškanant rasime sveikų tremtinių, sveikų galvojančių, sąmoningai veikiančių ir siekiančių. Ir jeigu tokiu nebūtų, rašytojas turėtų juos sukurti. Ir štai dėl ko.

Negera, kad ateities kartoms liks vienašališkas, menkystę rodantis, tremtinio vaizdas. Dar labiau negera, kad dabar tremtinys neranda atsparos taško literatūroje. Neranda jį stiprinančio pavyzdžio, žmogų formuojančio personažo. Tik pasvarstykime. Labai artimas, mielas ir pergyventas skyrimosi su tėvyne vaizdas. Jis gaudina ir skandina ilgesyje, melancholijoje. O jis turėtų stiprinti pasiryžimą grįžti, jeigu rašytojas atvertų, kas dažnam neaišku, kad bėgome ne vien dėl mirties baimės, pabūgę vergo pančių, bet kad liktumėm gyvi kovai dėl laisvės, kad išliktumėm nesužaloti tėvynės atkūrimo darbu. Dažnas nesuvokiame tikrosios bėgimo priežasties, bet rašytojas ją atvers, skyrimosi skausmas nebus toks didelis, tas elegantiškas sentimentas liks nustelbtas tikėjimo, kad išbėgime, kad ir verkdami, bet pasiryžę.

Juk vaizdavimas po nostalgijos našta susmukusio, dėl šeimos ar mylimosios netekimo kenčiančio žmogaus, dėl skausmo nepakeliantio rankų, nepajėgiantio grįžti gyvenimui, tik dar labiau skaudina ir sleigia. Jeigu bus įtikinantis parodytas asmenybė, sužeista širdimi, bet tvirta valia gyventi ir grįžti, jei ne tiems, kurie liko ar žuvo, tai atstatymo darbu, kitų laimei, manyčiau, kad nevieną sustiprintų.

Kaip gali nesuvyruoti likimo ap-

Ekranu margumynai

Neseniai išleista dokumentinė filmas, kurioje įamžintas sąjungininkų išsikėlimas Prancūzijoje praeito karo metu. Filma pavadinta „Birželio 6-sios ryto pilkumo“.

Kultūrinė filmas apie garsųjį Montmartre kvartalą sukurta vienoje Paryžiaus atelje. Filmoje bus parodytas paskutiniojo šimtmečio šio garsaus Paryžiaus menininkų kvartalo gyvenimas.

Danielle Darrieux garsioji prancūzų filmų žvaigždė, išsikyrė su savo vyru Porfirio Rubirosa, Dominikonų respublikos diplomatu.

Zinomoji prancūzų filmų žvaigždė Annabella, aštuonerius metus nesirodžiusi jokiame filmoje, grįžus į

Prancūziją vėl pradėjo vaidinti Charles Spaak filmoje „Lilly“ ir kitoje, amerikiečių agentė vaizduojančioje filmoje, „13 Rue Madeleine“.

Du žinomieji JAV teatralai įsteigė bendrovę, kuri pavadinta „Negalimosios Filmos“ vardu. Ši bendrovė tokį pavadinimą pasirinko todėl, kad jos steigėjai filmoje nori pavaizduoti visą tai, kas iki šiol buvo laikoma negalima.

Filmų artistė Zarah Leander neseniai atvyko į Milaną. Kaip prancūzų žinių agentūra AFP praneša, ji išvyksta į Geniją, iš kur išplauks į Jungtines Amerikos Valstybes.

Albinas Marius Katiliškis

Miniatiūros

KAPAI

Vesli medžių lapija margino takus ir antkapius. Ir gėlės žydėjo, ir buvo saulės užtvinę javų laukai, ir tolimos kalvos virpėdamos tirpo mėlynėje.

Simtais kibirkščių tiško rasos lašai ant lapų begonių ir laukinių vynuogių, apraizgiusių senojo Alfonso trobelės sienas ir duris. Jis siuntė džiūgesio psalmes Kūrėjui už tą neišmatuojamą žemės palaimą, kerinčią jo akis ir sielą. Tačiau praeję laidotuvių eiseną ir grįžo ji, palikusi karstą, ir jįsi mastė su neręs rankas ant krūtinės:

— Mirtis ateina vidunaktį ir tada, kai žydi tūkstančiai pavasarių. Mažoji mergytė neteko motinos ir ji neteko meilės. Ir niekas jos daugiau taip nemylės. Nes meilė tėra viena.

Mažoji mergaitė lankė motinos kapą medžiams neriantis iš pilkų miglų ir tada, kai jų traškūs lapai gėlto ir grįžo į žemę. Ji augo ir grožėjo, ir šviesos jos plaukaiėjo tamsyn ir rietėsi ant mergiškyčių ir plevėsavo vėjui, kaip tamsios liūdėsio vėliavos. Kažkada Alfonso ir jos plaukų vilnis buvo išgesęs paliknutes žiedą ir stebėjosi jos akių vaizdą mėlynėje.

— Ji yra nesudrumstas pavasario kvapas ir laimės atšvaitas. Ir motinos meilė liejasi per kraštus ir sruva hardien, galvi į jos širdį. Tėra tik toji meilė... — mastė vienuolis sunertomis ant krūtinės rankomis.

O vėliai atėjo diena, kai žemė gaudė didžiulę, iškilmingą tylą, ir

gėlės sviro prie takų, ir javų laukai, ir tolimos kalvos alpo priešpėčių saulei. Ir jįsi išvydo mergina, kurios akys tebebuvo skaidrios kaip kūdikystėje, ateinančią juodais rūbais. Laidotuvių eiseną praėjo ir grįžo ji, palikusi karstą.

Jaunoji moteris klūpojo ir lauzė šelvarčių rankas. Jos lūpos šnibždėjo mirusiojo varda, ji glaudė veidą prie asaromis sulietos žemės. Tamsūs plaukai, išdrikę kaip mirties šešėlis, dengė naujojo kapo smėlį. Ir trūkčiojo ir virpėjo jos apvalūs pečiai ir sklido kančios ašaros tarp medžių, tarp kryžių ir antkapų.

Vienuolis stovėjo ir liūdino ji skausmas paunksmėje ramių, suklususių medžių, tąją nuostabią šviesią dieną, Ir klausė jįsi priėjus:

— Jau gėlės senai nuvyto ir usys baigia užželti tavo motinos kapą. Ar esi jį užmirusi? Jaunoji moteris?

Ir buvo tada jam atsakyta tais žodžiais:

— Kai aš numirsiu, mane užkas kite prie jo, šioje duobėje.

Ir Alfonso, kurio karštis trūko jau daugelį metų, šiame nusiramimo kampe, pasitraukė po savo trobelės skliautais, tarp begonių ir laukinių vynmedžių. Jo žila galva buvo kupina išminties ir patyrimo ir širdis sklidina gerumu.

— Nejaug yra kita meilė pasaulyje? Kita, kurios nepažinau? Dėl kurios duktė išsižada motinos...

TRAUKINYS

Lyguma, tartum užšalusį ežerą, supa kalnai ir miškas. Bažnyčių bokštai iškyla virš medžių ir yra

aštriai iširę gotiniais smaigaliais pašame kalnų fone. Kas rytas ir vakaro masliame tylyjime varpų gaudimas pripildo visą didelį slėnį, ir keleivis suklūsta ir šnabžda jo lūpos: „Ave Maria“.

Kasdien ir visas puses prabėga traukiniai. Ilgos dūmų sruogos draikosi vėjui, o kada tyku, jie gula iš lėto ir sunkūs kaip sąžinės maudimas. Gūžia naktį aš girdžiu lokomotyvo riksmą ir dundantį plieno kelią. Vienas toksai vežimas kažkada yra išvežęs mano džiaugsmą. Ir jį negrįžo. Ir veltui aš laukiau ir pražiūrėjau ilgesyje akis.

Rudens melancholija yra įsisunkusi į žemę ir pripildžiusi visus mano kambario kampus. Didelės snieguolės leidžiasi į šlapia žemę ir ištrūsta. Aš regiu aną moterį ir traukinį, išvežusį mano džiaugsmą. Ir liūdina ir tamsu visur aplink ir mano sieloje. Kažkada. E... Aš prisimenu. Ir leiskite jums priminti mažytę istorijėlę, girdėtą tada, kai dar nežinojau, kad ir vėliau liejama daug asarų, kurios nuplauna jaunystę nuo veido, ir kad traukiniai nebegrąžina džiaugsmo, išsilgusiems:

Ji buvo pagaliau įtikinta, kad jos sužadėtinis yra niekas, ją žiauriai apgavęs ir palikęs, išvykdamas su kita moterimi. Jai dargi buvo parodyta net laisvų ir kitų liūdinančių dokumentų, kad tik būtų išblaškytos abejonės ir sukurta neapykanta. Tada ji sutiko su viskuom ir neviltyje ją vežėsi vienas tų linksmų vyruku, sugebėjusių įžuliai skverbti ir nustumti kitus. Kaip laimėtojas, jis buvo išdidus ir nematė jos veide skausmo ir visiško abuojuomo. Kai traukinys artinosis į vieną kelio pervažą, mergaitė iš tolo pažino savo sužadėtinį. Jis stovėjo su dviračiu, buvo kelionės rūbais, o duklės ir prakitais rodė ji skubėjusį kelyje. Tą akimirą ji suprato, kad

jaunasis važiuoja į jos namus ir jie dabar apsilenkia. Per kurtinantį geležies triukšmą, ji išgirdo jo nuostabos šauksmą ir viskas pasidarė aišku. Mergaitė surikusi pasidavė priekin ir iškrito pro vagono duris. O vyra, stovėjęs ant uždaro kelio, metė dviratį ir bausiu suoliu šoko nelaimės vieton. Jis ten užkliuvo, buvo nublokštąs ir ten pasiliko.

Į mažą stotelę juos atgabeno mirtinai sudaužytus ir sužalotus. Iš jų mažas kas bebūvo likę, tik mergaitės veidas ir kaktą neklidytį, šviettą patia nuostaba. Tamsūs kraujas žibėjo kasose.

Kaip krietolas skaisių rytą, laidojo tuodu nelaiminguosius. Gaudė ir gaudė varpal, ir minia ilgai nesisikirstė iš aukšto smėlėto kamelio, kur priglaudė juos žemė. Ir ilgai dar kiti aimanavo ir galėjosi — žuvusios žavios jaunystės. Jie keikė ir barė traukinius ir daug ka. Bet vienas išmintingesis už kitus, purtė galvą:

— Ne... Kas yra čia kalti? Jie buvo išsiilę irėjo vienas pas kitą. Ir jie turi būti laimingi, nes vienas kitą surado...

MINIATIURA

Per dieną jis vaikščiojo liūdnas ir vienišas, o saulei leidžiantis, jo skausmas darėsi gilesnis ir tamsėjo, kaip rudenojo ūkanos. Jo mylimoji buvo nelistikima, ir todėl jo širdis tvino kartumu.

Kada žemė liepsnojo visoje dybėje ir pavasario žiedai noko tvankiame vasaros brendime,ėjo nuleidęs galvą ir kartojo nedėkingosios varda.

Jį vadino Tyruoliu dėl jo svajingų akių ir jis, tartum deginamas nenormaldomo troškulio, grobėsi sklindančias savo meilės nuotrupas. O vienodą gyvenimo tėkmę sujaukė dideli įvykiai. Vieni griuvo ir džiūgaudami kėlėsi kiti, nes dun-

dėjo karo vežimai ir nuožni ugnis žioravo padangėje. Tyruolis išėjo iš namų. Jis norėjo užsimirti ir sudeginti savo skausmą ugnyje, didelėje, tarp žemės ir dangaus. Ir atsitiko karta, kad jis stovėjo ginkluotas, saugodamas niekadėjus ir tuos, kurie nespėjo nuslėpti savo nusikaltimų. Ir jų tarpe buvo vyras, atėmęs jo laimę. Bet Tyruolis nesiekė keršto — jo krūtinė sklavio kartumo vilnis, kaip daugelį naktų prieš tai.

Iškilminga vakaro rintis tvoskė vasarvydžio svaigulių ir prie jo priėjo mergina ir kalbino:

— Leisk mielasis aplankyti ji. Tai ir bus paskutinis kartas, kai aš kalbėsiu su juo. Ak, brangus, mes užmirsime visa, kas buvo negera ir vėl saulė mums šypsosis kaip kitados...

Ji kalbėjo meilikaudama ir nenuleido akių. Ir jaunuolis, kurio meilė dabar nebuvo užklota pelenais, leido mergaitę eiti ir kalbėtis su meilužiu. Jis vaikščiojo su šautuvu ir alpulėje linko jo alkana širdis. Ir kai mergaitė, gundanti ir svaigi, jam palinkėjo nueidama, jis dėkojo Dievui už tuos palaimos lašus, palietusius krūtinę.

Ir su tuo pačiu dvasios pakilimu jis leido savo belaisviui išeiti truputį į kiemą. Ir jis dar nieko negalėjo suvokti, kai jo rankose sužvilgo pistoletas. Tyruolis išstieė palietas šūvio ir krūtinę ir girdėjo niekadėjo juoką ir pastyčiojimus. Silpstanti širdies dūžiai skaitė pasuktuos akimirkas. Jis suprato klaidą ir galą pražūtingos savo meilės ir pasidarė lengva, lengva.

Jis gulėjo praviromis akimis, kai tuo tarpu vakaro burtai sravo ir tisko su jo kraujo lašais. Ir tolimi gyvasties alai sunkėsi ir plevėno. Ir aistringa paukštės giesmė atskrido iki jo.

Drugelis

Pro langą įskrenda drugelis, Aukštyn, žemyn linksmutis kelias, Džiaugsmingai sukasi ratu. Kol nutūpia ant knygų atverstų.

Pakraipo jis ūsus Ir tyrinėja piešinius visus. Raudes; nubėga popieriaus kraštan. Sustojęs ir nustebęs taria man: — Kas čia dabar! Ko sėdi, neskraidai? Gėlynas knygų toks šviesus! Sakyk, gal nieko nematai?

— Drugeli, taip, aš apakau Nuo tos šviesos ir tų žiedų! Ir man kaip tau, Čia viskas sukasi ratu — — —

Vėjas

Aš senas vėjas, ant vandens ilgai miegojęs, Einu pro pamirštus, senus namus. Ir praveriu gelsvas užvertas langines, Ir ties susklusiusis stiklais sustojęs, Aš žvilgtelį vidun ūmus —

Pabunda iš sapnų mergaitė, Lyg saulės spindulys atbėga prie langų. Aš senas, piktas ir nuo vandens atjęs, O ji — jauna, alsuoja lyg laukia įkaitę, Ir aš drebu prieš ją, aš senas vėjas — — —

PAULIUS JURKUS

Vincas Svitra

Iš JAV lietuvių spaudos

Geresnis bilius

Dienraščio „Draugas“ bendradarbis V. J. Irodinėja, kad senatoriaus Fergusonso paruoštas įstatymo projektas tremtinių išleidimo reikalu yra geresnis už Strattono paruoštą projektą:

„Senatorių Fergusonso savo bičiulyje siūlo išleisti visus 850.000 Europos DP. Jo manymu, visi persekiojamieji turi rasti prieglaudą Jungtinės Amerikos Valstybėse.

Kongresmano Strattono bilius tenumato įleisti 400.000 tremtinių. O šiandien vien JAV okupacinėje zonoje randasi 588.000 pabėgėlių, kurių išlaikymas Amerikai kainuoja 136 mil. dolerių kasmet.

Jei Fergusonso projektas būtų priimtas, tai į JAV įvažių visi 75.000 lietuvių tremtinių. O Strattono bilius numato išleidimą tik neišnaudota kvota, kas sudarys tik apie 2000 asmenų.“

„AMERIKA“ TURĖJO SUSTOTI

LRKSA organas „Garsas“ nr. 32 rašo: „Lietuvių katalikų savaitraštis „Amerika“ nepasirodė jau antra savaitė. Priežastis — netekimas patalpų. Pasirodo vienus laikraščius vargina popierio krizė, kitus užklumpa kitoki smūgiai. Toks jau lietuvių spaudos likimas. Lietuvių jai lemia gyvuoti nugalint persekiojimus, draudimus, o čia tik sunkias materialines sąlygas.“

12.002 SVARŲ REIKMENŲ PER LIEPOS MĖN. (FLAURE I BALFO SANDELI)

Tas pat laikraštis Nr. 33 informuoja, kad per liepos mėn. gėrašėdėliai lietuvių ir lietuvių draugai į BALFO sandelį atsuntė 12.002 svarų drabužių, avalynės, knygų ir kitokių reikmenų kenčiantiems Europos lietuviams tremtiniais pagelbėti.

Tame pat numeryje pranešama, jog, BALFO Direktorių Tarybos nutarimu, Bendrojo Amerikos Lietuvių Šalpos Fondo metinis seimas įvyks lapkričio 5-6 d. d. New York.

REIKIA IŠLAIKYTI LIETUVIŲ KULTŪRĄ

Prof. K. Pakštas savo redaguojamame jaunimo žurnale „Vytis“ Nr. 7, apžvelgęs žydų, graikų ir lenkų pastangas savo nelaimingiems tautiečiams gėžėti ir šelpti, apie lietuvių reikalus rašo:

„Jeigu BALFas ir surinktų užsibrėžtus 525.000 dol., tai toji suma sudarytų tik labai menką dalį reikalingos tremtiniams pašalpos. Mes turime Vakary Europoje (pagal VLIKO duomenis) 78.000 tremtinių. Kiekvienam jų galėtų tekti vidutiniškai tik arti 7 dolerių per metus ir dar šiek tiek panešiotų drabužių.

Tikimės, kad Amerika ir Britanija savo skirtingais IRO milijonais palaikys tremtinių gyvybę. Nauja IRO įstaiga gal ir toliau paliks lietuviams tuos skytelus ir šaltus barakus, kad duos truputį būtiniausio maisto.

Bet didžiosios valstybės nėsus sau galvos apie mūsų kultūros žlugimą. Tad pagal išgales turėtume savo Fondo lėšomis palaikyti savojo kultūrinio gyvenimo lygį esamoje aukštumoje. Turėtume intensyviau šelpti savo mokslininkus, rašytojus ir menininkus, studentiją ir moksleiviją, rasti lėšų būtiniausioms lietuviškos knygoms išleisti. Jei leisime kultūrinį sluoksnį sunaikinti, tai valstybės atstatymas atsidurs didžiausiame pavojuje. Rusų tikslas tuomet būtų atsietas: juk tam jie Lietuvą ir okupavo, kad sunaikintų mūsų kultūrinis laimėjimus, pasiektus dideliu vargu per 20 metų.“

TAISYKLĖS LTb PADALINIAMS LIKVIDUOTI

LTb VK rugp. 28 d. informaciją 20 nr. paskelbtos LTb padalinių, persikeliant ir susiglaudant stovykloms ar gyventojams išemigravus, taisyklės, kuriose nurodoma, kaip turi būti pasielgta su turimu turto — inventorium, atskaitymų dokumentais, pinigais, archyvine medžiaga ir kt. Taip pat nurodoma, kaip likviduotinos kultūrinės ir kit. organizacijos, kurios apylinkėms likviduojantis nebegalės veikti.

SURAŠOMI VOKIETIJOJ MIRUSIŲ IR ŽUVUSIŲ KAPAI

Mūsų tautiečiams pradedant išsibarstyti po pasaulį, labai svarbu dabar, o ateityje bus dar svarbiau žinoti, kur yra žuvę, mirę mūsų tautiečiai palaidoti. Tai svarbu turto, palikimo ir kitais atvejais. Prašoma šį paraginimą paskleisti ir laikraščiuose. Visas žinias prašoma pranešinėti Apylinkių k-tams kurie jas pasiųs LTb Centrinei Kartoteikai.

10 dienų pas studentus varpininkus

Visoje mūsų tremtinių masėje ypatingą vietą užima lietuvių studentai. Tai lyg DP kvadratas: jie dar labiau išblaškyti svetimųjų jūrų negu kiti DP, ir daugelis jų jau senokai priversti gyventi iš vokiškų kortelių. Lietuvių studentų skaičius visuose Vak. Vokietijos universitetuose ir kitose aukštosiose mokyklose siekia arti 2.000, taigi, jie sudaro apie 4% visų lietuvių tremtinių.

Jei seniau Tėvynėje mūsų studentai savo vasaros atostogas dažniausiai praleisdavo gamtoje, besinaudami žaliuosiose tėvų lankose, tai dabar ir šios galimybės nebėra: tas lankas mendo okupantų kojos. Lietuviui tremtiniui studentui dabar liktų savo vasaros atostogas praleisti arba dulkėtose ir griuvėsių pilnuose vokiečių miestuose arba sausakimšai perpildytose DP stovyklose. Po visų metų intensyvaus darbo auditorijose ir laboratorijose, aišku, tai būtų joks poilsis. Tačiau ir čia mūsų studentai rado gana gražią išeitį: jie pradėjo rengti specialias vasaros studentų stovyklas, kur suvažiavę gamtoje praleidžia nors keltą ar keliolika dienų.

Rugpjūčio 18—28 d. tokia graži studentų vasaros stovyklą buvo suręngę studentai varpininkai. Stovyklavimo vietą jie pasirinko Priemiestelį, Aukšt. Bavarijoje, prie didžiulio ir gražaus, savo salomis mišikų Trakų ežerą primenančio, Chiem ežero. Į stovyklą suvažiavo gražūs būsrys mūsų akademinio jaunimo: lietuvių tremtinių studentų varpininkų „Zalgirio“, „Granito“, „Ažuolo“, „Varpo“ Korp! nariai ir įvairių universitetų studentų varpininkų būreliai atstovai. Kartu su jais viena kitą dieną stovykloje praleido ir vyresnieji varpininkai.

Šiais nepaprasto sunkumo laikais suorganizuoti tokia didelę stovyklą nėra lengvas reikalas. Organizatoriaus teko padėti nemaža pastangų, kol viską pavyko gražiai sutvarkyti. Ypač sunkokas buvo maitinimo klausimo išsprendimas, bet Lietuvos Raud. Kryžius parėmus, ir jį pasisekė sėkmingai išspręsti. Stovyklautojai visą laiką buvo socialiai skaniai maitinami. Patalpas taip

pat pasisekė gauti neblogas. Apskritai, stovyklavimas, pajavainamas ekskursijomis, paskaitėmis ir pasilinksminimais, buvo labai įvairus ir įdomus. Sveikas kalnų oras, maldymasis ežere ir šotus maistas ne vienam padėjo žymiai fiziniai sustiprėti ir atsigauti. Be to, tai davė progos įvairių universitetų studentams varpininkams plačiau ir artimiau tarpusavyje susipažinti ir susibūliuoti.

Stovyklavimo metu įvyko ir Ant-rasis lietuvių tremtinių studentų varpininkų suvažiavimas, trukęs dvi dienas. Jame buvo aptarti organizaciniai reikalai, išklaušta visa eilė paskaitų ir pranešimų, parengti

Lietuvių tremt. stud. varpininkų sąjungos įstatai ir išrinkta nauja sąjungos centro valdyba.

Stovyklavimui stud. varpininkai padarė dvi ekskursijas į Berchtesgadeną, kur pasivažinėjo Königssee ežere, apžiūrėjo druskos kasyklas, buvusių nacių bonžų vilas ir kt. Taip pat buvo aplankyti ir Chiem ežere, Herren saloj esanti puiki Liudviko II pilis ir joje įrengtas muziejus. Dar buvo padaryta viena išvyka į Prien apylinkės kalnus.

Oras visą stovyklavimo laiką buvo labai gražus ir 10 dienų labai greitai prabėgo, bet jos liks stovyklautojų neužmiršamos. B. Alm.

Meno paroda Hanau

(Dail. J. Kaminsko ir inž. P. Drąsūčio parodą aplankius)

Rugsėjo 7 d. Hanau lietuvių stovykloje buvo atidaryta dail. Juozo Kaminsko ir inž. Prano Drąsūčio meno paroda. Atidarymo proga rengėjus sveikino stovyklos vadovas prof. dr. A. Gylis, savanoriai kūrėjai, „Neringos“ tunto skautės ir Hanau kūrėjininkai.

Dail. J. Kaminskas mums yra pažįstamas dar iš Lietuvos laikų. Praėjusiais metais jis minėjo savo meninio darbo 20 metų sukaktį ir ta proga buvo surengęs pirmąją tremtyje savo kūrinių parodą. Nuo praėjusių metų dail. J. Kaminskas vėl pasitraukė į savo kuklų kambarėlį ir sunkiomis sąlygomis kūrė. Vargingos sąlygos ir įvairūs nedaugialiai pakirto dailininko sveikatą. Tačiau ir sirgdamas neužmetė tepuko ir gulėdamas lovoje intensyviai dirbo.

Parodoje dail. J. Kaminsko skyrių atstovauja per paskutiniuosius metus sukurti 42 paveikslai. Daugiausia akvarėlė ir tempera darbai. Be to, čia randame vieną kūrinių aliejumi, porą pastel, porą raizinių ir vieną tušu.

Zvelgdamas į dail. Kaminsko kūrinius junti, kad jis neišėjo ypatingų meno formų, nenuklysta į modernizmą, tačiau pasitenkina pačia buitimi. Jo kūrinių tematikoje vy-

rauja simbolika ir mistika. Ir tas jo lengviausias apvaldoma. Žiūrėdamas kūrinius, nejučiomis prisimeni praeitį. Lietuviškos sodybos, laukai, kryžiai pakelėse, kovojantieji didvyriai ir širdžiai mieli tėviškos gamtos vaizdai sugrąžina stebėtoją į mielą tėvyskę, į praeitį. Kituose kūriniuose pajunti kovojantį žmogų, varganą DP buitį, žmogaus siekimus ir likiminę dalį. Visą grandis paveikslų sudaro žmogaus, o ypač tremtinio, gyvenimo vientisinį kelią. Todėl kiekvienam žiūrovui, dail. J. Kaminsko išreikšta mintis yra miela ir artima.

Gal kiek keistokai atrodytų, kad meno kūrinių parodoje dalyvauja ir inžinierius. Tačiau, pažvelgus į inž. Drąsūčio išstatytus kūrinius, tenka suvokti, kad pirmieji bandymai yra geri. Inž. Drąsutis šioje parodoje dalyvauja tik dail. Kaminsko kvietimas ir išviso pirmą kartą. Jo, kaip inžinieriaus, žymus polinkis jaučiamas ir grafika, kas ryšku jo kūriniuose tušu. Akvarėlės darbai dar bandomo stadijoje. Inž. Drąsūčio kūrinių daugumoje sukurti iš natūros ir dėl to vaizduoja gamtos ir mūsų istorinių vietų fragmentus. Jo kūriniuose jaučiamas kruopštus darbas ir smulkus paveikslų išbaigimas. Ta proga tenka pažymėti, kad inž. Drąsutis yra sukūręs nemažą gražių adresų ir savo sugebėjimus meno srityje nekarta įrodė, laimėdamas įvairius konkursus.

Dėl pačių kūrinių meninės pusės žodis priklauso specialistams, o šis kulkus žiūrovo paminėjimas tegu bus įvertinimas šios gražiai sutvarkytos meno parodos, kuri duoda reikšmingą progą lietuviams pasigrožėti meno pasauliu ir drauge įvertinti pozityvų mūsų tiliųjų menininkų darbą.

Jurgis Janušaitis

Du kempeniečiai išvyko į JAV

Dr. Karvelienė-Kalvaitytė ir St. Karvelis, du nusipelnę Kempeno lietuvių kolonijai tautiečiai, rugsėjo 6 d., palydėti būrelio kempeniečių, išvyko į JAV. Dr. Karvelienė buvo pažįstama ne tik visų mūsų Kempeno gyvenančių tautiečių, bet ir visų kitų tautybių išvietintųjų kaip nuosirdžiai atsidavusi medicinos darbui ir kiekvienam bei kiekvienam atveju suteikianti reikalingą pagalbą. Visą laiką dirbo DP ligoninėje

— vedė rentgeno kabinetą. St. Karvelis irgi visą laiką savo darbu prisidėjo prie palengvinimo savo tautiečiams sunkaus DP gyvenimo. Ilgą laiką buvo Kempeno apylinkės kontrolės komisijoje, įsteigė kolonijos paštą ir jam apie pusanturę metų vadovavo. Kempeniečiai linki šiemis brangiems tautiečiams sėkmes JAV ir greitą sugrįžimą į nepriklausomą tėvynę — Lietuvą.

L. V-kas

9. Paskutinės Trečiojo Reicho dienos

MUSIS DĖL BERLYNO

Esu pasmerktas mirti

17 val. prisistatau gen. Detlev-zenui. Jis buvo išakęs man atvykti. Vos tik man įžengus kambarin, nuo stalo pakyla aukšto ūgio vyras ir paduoda man ranką. Paskui trumpais sykščiais žodžiais man paskelbia mirties sprendimą:

— Prieš pusvalandį skambino gen. Krebsas. Jis įsakė tamstai skubiai atvykti į bunkerį padėti Freytagui. Visus savo daiktus tamsta turi pasiimti drauge. Aš manau, tamstai aišku, ką tas reiškia, — jis tiriamu žvilgsniu pažvelgia man į akis, uždeda ranką ant pečių ir priduria: — Jei atsitiks taip, kad rusai ateis čia ir pradės veikti dujų vamzdžiai, tada tamsta laiku išeik iš bunkerio ir mirk garbingo kareivio mirtimi Wilhelmą aikštėje.

Paskutiniuosius žodžius jis ištare lėčiau ir tyliau. Paskui dar pridūrė: — Ar turite dar kokią norą, kurį aš galėčiau išpildyti?

Kambarįje pasidaro nepaprastai tylu. Aš įteikiu jam savo žmonos adresą atsiveikvini ir išeinu. Tik lauke kareivinių koridorių prieblandoje, pajuntu tikrąjį tų žodžių svorį.

Bėgo dienos, savaitės, mėnesiai fronto ugnį. Mes tada neklusninojome nieko, nebuvo laiko galvoti. Ir kaip mažai kas bežinojo, kokia linkme iš tikrųjų dalykai klostysis. Tačiau man dabar, padirbėjus porą mėnesių OKH buvo aišku, kad kapituliacija yra neišvengiama. Ir štai — mirtis prieš akis. Tai buvo šiurpus pabudimas.

Pamažu susirenku tai, kas reikalingausia, atsiveikvini visus iš eilės ir išvažiuoju. Važiuoju pro Potsdamą aplinkiniais keliais į Herren-gatvę. Tiesioginio kelio pro Wannsee jau nebegalima naudoti, nes rusai esą jau užėmė kai kurias gatves. Pradėjo temti. Mes pajuntame

vakaro vėsumą. Gatvės pasidarė dar tuštesnės. Retai besutinkame žmogaus šešėlį, slenkantį iš rūsių ir rūši. Ir juo labiau artėjame prie centro, juo labiau miestas atrodo išmiręs.

Be jokių nuotykių pasiekiame Potsdamo aikštę ir įsukame į Vosso gatvę. Ilgas naujosios reichs kanceliarijos fasadas ir aplink sugriautų namų griuvėsiai, lyg juodi šešėliai, šmėkšo gaisruojančio horizonto fone.

Kanceliarijos bunkeryje

Nematyti jokio žmogaus. Ties partijos įėjimo rūsio namo fasado griuvėsių krūva. Ausin atsimušia duslus sproginių granatų aidas. Savo automobilį sustabdau aikštėje ties wehrmachto įėjimu. Čia jau stovi kelios mašinos. Ankščiau čia stovėdavo sargybiniai. Dabar jų nematyti. Staiga mechanikai susigūžiu. Valdymo kabineta tyli perplėšia klaukus švilpimas ir netrukus pasigirsta sunkiosios artilerijos sviedinių sprogimas. Jis turėjo sprogti kur nors netoli nuo Potsdamo aikštės. Pro griuvėsius, sprogimo kryptimi, pasirodo silpnas ugnies švytelėjimas. Po kelių minučių pasigirsta naujas sprogimas, tik šį kartą jau toliau.

Pagalau surandų pirmąjį sargybinių. Nuo įėjimo durų jie pasitraukia ir tamsesnės vietas. Vienas SS-manas priėjo manęs ir paklausė: „Kur?“ Budintis puskarininkis tuoj pat leidžia mane vesti į bunkerio vidų.

Mes naudojame šalutinį įėjimą. Jis — vos apšviestas. Ilgo koridoriaus pasieniuose rymo ginkluoti kareiviai. Vieni rūko, kiti kalbasi, kiti sėdi ir nulenkę galvas, miega. Pusbalsiu kalbančių žmonių balsus nustelbia vienodas ventiliatorių ūžimas.

Pagalau pasiekiame taip vadinamą brigadeführerio Mohnkes vadovietę.

Pastarasis iki šiol buvo Hitlerio asmeninės sargybos vadas. Šiuo metu, kaip vėliau sužinojau, jis jau vadovavo „Adolfo Hitlerio korpiui“, kurį prieš porą dienų čia, Tiergartene iš viso reichs savanorių buvo sulipintas. Iš viso jame buvo maždaug du tūkstančiai vyrų, kurie turėjo sudaryti paskutinį gynimosi žiedą aplink reichs kanceliariją.

Mohnke garsiai ir gestikuliuodamas kalbėjosi su keletu SS karininkų. Oras, nežūrint ventiliatorių, šiame kambarėlyje buvo iškvepuotas ir kažkuo dvokė.

Mohnkė patikrinus mano atvykimo tikslą, du SS-manai veda mane tolyn, į bunkerio vidų. Duslūs artilerijos sviedinių sprogimai čia dar mažiau girdisi. Reichs kanceliarijos bunkeris nebuvo galutinai baigtas, todėl visi kambariai begalo nykūs ir neaukšūs. Iš šaltų betoninių sienų garuoja drėgnas kvapas, kuris sutinkamas tik naujuose pastatuose.

Mes klaidžiojame po bunkerio kambarėlių, kurie tarp savęs sujungti koridorėliais arba plonomis plieninėmis durimis, labirintu. Visur tas pats šleikštus kvapas, atskiri daugelio balsų tonai ir užiantys ventiliatoriai.

Iš viso po reichs kanceliariją randasi 50—60 kambarėlių. Iš šio labirinto yra šeši išėjimai, kurių trys — tiesiog laukan, kiti — į pirmąjį reichs kanceliarijos aukštą. Daugelis kambarių iki pat lubų tiek prikimšti duonos konservų ir kitokių maisto produktų, kad sunku praeiti.

Vaidas visur vienodas, koridoriai ir bunkeriai pilni kareivių, kurių daugumas mieguistai rymo prie sienų. Tik kai kur pamatysi grupelės besikalbančių. Daugelis guli arba sėdi ant grindų ir miega su ginklais rankose. Beveik visi yra stambūs, stiprūs jauni SS vyrai. Jie neteikia įspūdžio, kad būtų apimti kovos dvasios, labiau juos yra apėmęs pa-

Pogrindžio skautų suvažiavimas

Rugsėjo 28 d. Münchene-Freimann, SS-Kaserne, Lit. Lager, Block A, Zimmer 25, Stock 3, yra šaukiamas vokiečių okupacijos metu Lietuvoje dalyvavusių pogrindinių skautų judėjime — Brolijoje, narių suvažiavimas. Buvę „Brolijos“ nariai, turį raštišką arba žodžiu gali duoti parodymų apie okupacijos metu Lietuvoje pogrindžio skautų veiklą, prašomi dalyvauti.

Saukia buvusieji Brolijos Vadijos nariai.

Dr. Germantas

(atkelta iš 4 ps.)

Pabėgus iš Vilniaus komjaunuiams, o likusius žydus pašalinus iš universiteto, be to, daugeliui studentų baigus mokslus arba pasitraukus įstaigų ir įmonių vedėjais, o 1942 m. Rintelno vasario 25 d. įsakymu, Universiteto vadovybė kovo 11 d. dr. Germanto pravestų, šiai kovo 13 d. išbraukus 79 lenkus iš universiteto sąrašų, stud. skaičius drauge su laisvaisiais klausytojais ir hospitantais, besiekė vos pusę 1941 m. pavasario klausytojų skaičiaus ir susidėjo bemaž vien iš lietuvių, praskiestų keliolikos gudų, vieno kito vokiečio ar kurios kitos tautybės klausytojo. Šis lietuviškas jaunimas buvo karštas, gyvas, patriotinis. Bet kuris jo pirmąsias pasitikėjimas vokiečiais, kuris buvo suprantamas po bolševikmečio ir ypač čia po baisių biržėlinių įvykių, dėl pačių vokiečių dviveidės politikos lietuvių tautos atžvilgiu, greit buvo išgaravęs ir virtęs Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės gražinimo pasilgimu.

*) Nuo pat 1941 m. radens lenkai studentai vis klausinėjo rektorijų, ar jie jau atleisti, bet teišgirdavo vis tą patį atsakymą: jei okupacinė vokiečių administracija nedarys kliūčių, lietuviai nekludys jiems universitete toliau mokytis. Vokiečiams ėmus prisiminti per dr. Germantą apie reikalingą atleisti lenkus, rektorius su juo susitarta laukti paties Rintelno rašto, kurio sulaukus rektorius buvo išskubintas atleistiųjų sąrašas, nurodant tarėjo rašto su Rintelno įsakymu datą ir numerį. Tačiau, kai lenkų studentai ir politiniai lenkų vadovai kreipėsi į Vilniaus vokiečių komisariata, užklaudami dėl atleidimo priežasčių, komisariato valdininkai nusikratė, sakydamies nieko apie tai nežiną, nes tai esąs pačių lietuvių žygis. Patyręs apie tai iš tų pat lenkų, rektorius nuėjo į šiuų nurodytus vokiečius, kurie šį kartą rektoriumi išsižadėjo savo pasakytų lenkams žodžių. Taip vokiečiai nekarta elgdavosi lietuvių ir lenkų atžvilgiu.

syvus atsidavimas likimo valiai. Sekančiomis dienomis šis įspūdis prasipiečia net iki aukščiausių vadovaujančiųjų postų.

Pagalau pasiekiame tikslą. Ir vėl siauras, dvokias bunkerio kambarėlis su raštininkais, braižytojais, pasituntiniais. Krebsas su baronu išvykę paskaiton pas Hitlerį.

Man reikia palaukti. Dabar turiu laiko klausytis tui garsėjančių, tai vėl tolstančių rusų artilerijos sviedinių sproginių kaukų, miesto centre, ir pasinėti į savo mintis. O jos sukasi apie vieną ir tą patį klausimą: kaip ilgai dar viskas tęsis, iki ateis galas?

Minutės slenka. Pagaliau ateina Freytagas. Šiame žemame kambarėlyje jis atrodo dar didesnis, negu iš tikrųjų yra. Mane pamačius, jo veide pasirodo šypsena. Taisyklingai prisistatau. Jis paduoda man ranką ir sako:

— Meskim tas formules. Vistiek nebėra prasmės. — Po trumpos pauzės jis priduria: — Taip, mano mielas, drauge skridom — drauge tūpsim. Eikš parodysiu tau darbą, generalas negreit grįš.

Mes pereiname jaukiai įrengtą kambarį, kuriame gyvena gen. Burgdorfas su adjutantu. Mūsų kambarį nuo šio skiria tik plonos plieninės durys. Kairėje prie durų stovi mums dvi, viena ant kitos pastatytos, lovos, priešais du rašomieji stalai. Didelė uždanga kambarį dalo į dvi dalis. Antroje pusėje gyvena gen. Krebsas. Sienos, kaip ir kituose kambariuose, pilnai dažytos.

Pasidedu daiktus. Prasideda nurodymai. Mano uždavinyš čia, bunkerį, bus kas valdąs surinkti žinias apie karinę padėtį Berlyno ir Potsdamo apylinkėse, atžymėti žemėlapiuose ir paruošti pranešimus pas Hitlerį. Visa kita paruoš Berndas — toks Freytago vardas.

Paskui jis mane įsvenčia į paskutiniosios karo fazės įvykius. — Ink.

„Washington Post“ leidėjas Hanau stovykloje

Hanau lietuvių stovykla randasi ant viešo kelio. Todėl čia nėra veikdienos, kad ir ją neužklystų vienas kitas įžymus žmogus ar šiaip aukštas pareigūnas. Štai rugsėjo mėn. 7 d. turėjome malonią progą priimti vieno iš didžiausių JAV laikraščių „Washington Post“ savininką Eugen Meyer, kurį lydėjo dar vienas jo bendradarbis-reporteris ir EUCOM štabo generolas. Svečias dabar vieši Europoje ir susipažįsta su pokari- nėmis nuotakomis, drauge domisi DP gyvenimu. Todėl Hanau lietuvių stovykloje svečias apžiūrėjo WTC dirbtuves (kur mokomi DP įvairių amatų), aplankė dail. J. Kaminsko ir inž. Drasūno meno pa- rodą, viena privatu butą, o taip pat stovyklos virtuvę.

Išvykdamas svečias padėkojo stovyklos vadovui prof. dr. A. Gylui ir inž. Drasūnui už suteiktas infor- macijas ir pažadėjo mūsų (DP) rei- kalams savo laikraštyje skirti vietos ir paprašė patiekti medžiagos. Šia proga svečiams buvo įteikta infor-

macinės apie Lietuvą ir DP medžiagos.

O rugsėjo mėn. 6 d. lankėsi vie- nas JAV kongreso narys, kuris do- mėjosį daugiausia DP ūkininkais.

J. Janušaitis

K. V. Baltramaitis Seligenstade

Lankydamas amerikiečių zonos lietuvių tremtinių stovyklas, rugsėjo 1 d. Seligenstade lankėsi Amerikos lietuvis K. V. Baltramaitis, War Relief Services — NCWC immigration officer Frankfurt a. M. Svečias stovyklos salėje padarė platų prane- šimą, susipažino su šia skurdžiąja stovykla, lankėsi barakuose ir ap- žiūrėjo gyven. patalpas bei mokyk- las, šnekučiausi su gyventojais ir vaikučiais. Gerbiama svečio K. V. Baltramaičio lankymasis Seligen- stade buvo tikra šventė, suteikusi ne vienam naujų vilčių drąsiau ži- rėti į ateitį.

K. Ap.

Sukama filma iš DP gyvenimo

Siuo metu Ingolstade viena švei- carų filmų bendrovė suka filmą iš DP gyvenimo. Filma vadinsis „Eu- ropos valkal“ ir pirmiausia bus ro- doma JAV bei Šveicarijoje. Filmoje vaizduojamas vieno, tėvus prara-

busio, čekų berniuko likimas. Svar- biausioje motinos rolėje — žymi New Yorko Metropolitan operos artistė Jarmila Novotna. Ši garbė teko Ingolstadtui, nes čia yra filmal tinkamiausi stoties griuvėsiai, kur visas filmavimas ir vyksta. Taip pat kelios masinės scenos buvo nufil- mautos ir Munchene, Freimano SS kareivinėse. Šioje filmoje dalyvauja ir būrys stovyklos mažųjų bei kele- tas suaugusių. Visos „žvaigždės“ atlyginamos šokoladu bei cigare- tėmis.

A. Z.

DĖL IVYKIŲ BABENHAUSENE

Sąryšyje su „T. G.“ nr. 87 pa- skelbta žinute „Kestas latvio parei- gūno elgesys“ redakcijoje gautas iš LTB Babenhausen Apylinkės Komiteto raštas, kuriuo pranešama, kad „minimas stovyklos vadovas latvis savo išleistame rašte dėl lie- tuvių perkėlimo į Kasselio stovyklą nėra pažymėjęs, kad bus repatrijuo- jami i tėvynę neklausantys įsakymo, bet, kad trukdą persikėlimui as- menys bus traukiami amerikiečių kariumenės teismo atsakomybėn“.

A. Z.

Nauji leidiniai

Sv. Sosto Delegatūra išleido šiuos naujus leidinius: Sv. Istorijos N. Ista- tymą (brošiūrą), kainą RM 8.—; Sv. Istorijos N. Istatymą (rišta, at- spausta labai geram popieriuje), kainą RM 12.— Abi šio leidinio lai- dos atspausdos dviem spalvomis ir gausiai iliustruotos. Stasio Ylos Mellė, kainą RM 3.50. Be to, dar yra likęs mažas kiekis S. Sužiedelio Sv. Kazimiero, kainą RM 2.—; Mal- deikio — Maceinos Lyčių problemų, kainą RM 2.50.

Užsakymus siųsti Sv. Sosto Dele- gatūros Leidinių Administratoriui (14a) Krichheim/T., Alleenstr. 128. Pavieniai užsakant, reikia iš anks- to atsiųsti pinigų ir pašto išl. Užsa- kant pasikro leidinio daugiau kaip 10 egz., teikiama nuolaida.

Padėkime susirasti artimuosius

Zinantieji apie žemiau išvardintų asmenų likimą prašomi pranešti C/ Kartotekai, per vietos LTB komi- tetus.

- 1) Adolfas Seikis su žmona ir Anė Maigytė — visi nuo Utenos;
- 2) Jonas Vitkus (1889) iš Navarėnų ir Maria Urban (1927) iš Mažeikių;
- 3) Artur Karl Weirich (1912) iš Skuodo;
- 4) Kazys Aleknavičius (1922) iš Vilkaviškio;
- 5) Adolfas ir Pranas Dimavičiai iš Papilės;
- 6) Gediminas Valatkevičius, stu- dijavęs Vilniuje;
- 7) Petras, Pranas ir kiti jų broliai Bartkevičiai (Bartkai);
- 8) Adv. Stasys Janušauskas;
- 9) Kun. Jurgis Riauba iš Prienų;
- 10) Antanas Dunaitis, Vincas Kviet- inskas, Antanas Palilionis, Gaspa- ras Čekovas, Marijonas Šilinskas ir Pranas Aleksandravičius;
- 11) Kalvelis (sūnus Juozo ir Vla- dislovo) iš Subatos;
- 12) Boleslavas Statkus (1923) iš Kūgių ir Br. bei Balė Razmai, nuo Sėdos;
- 13) Jurgis Bendinskas iš Skersba- lių ir Pranas, Antanas bei Juzefa Macai iš Snukalių;
- 14) Stanislovas Mickevičius (1906) iš Čiulių, Stanislovas bei Stefa Barzdevičiai iš Dimiškių ir Algirdas Galdonis (1924) iš Palangos;
- 15) Algirdas Ziedas iš Panevėžio;
- 16) Elena Tralderytė, gyvenusi Kaune;
- 17) Roma-Stanislova Viečaitė (1929) iš Joniškio;
- 18) Andrius Kvietkauskas (1924) iš Baltruščių;
- 19) Magdalena Rinkevičienė-Mi- čulytė, Ursulė Merkevičienė-Rin- kevičienė, Petras Merkevičius ir jo sūnus Jonas bei Kazys Merkevičiai — visi iš Selvių;
- 20) Petras Rinkevičius iš Kumel- balių, Stasys Rinkevičius su žmona Marija bei vaikais Janute ir Kestu- čiu — iš Karalių dv.;
- 21) Stasys Beniušas;
- 22) Vincas Giraitis nuo Vilkaviš- kio;
- 23) Tomas ir Agota (Bazika) Gu- žai iš A. Panemunės;
- 24) Oskaras Šarflingas (1889), Meima Šarflingienė-Lurje (1893) ir jų vaikai: Regina (1922), David (1926) bei Golda (1929) — visi iš Skaudvi- lės/Nemakščiu;
- 25) Albinas Kaupas (1922) sūnus Adomo iš Ramygalos;
- 26) Feliksas Wassiliet, g. 1911 m.

Paderborn, 1944 m. gyvenęs Krok- voje;

27) Adomas Emilis (1919) gimęs Vilčiuose, 1945 m. gyvenęs Grauden- den;

28) Alvinas Bulow-Blankenfeld, g. 1873 m. Kulicuose, 1944 m. gyve- musis Šiauliuose.

LTB C/Kartoteka

KEMPTENIEČIAI SUSIBURĖ Į VIENA SPORTO KLUBĄ „MARGI“

„Sarūnas“ ir GSK savo gyvavimo dienas baigė

Kempenė veikė du sporto klubai: „Sarūnas“ ir GSK. Bet paskutiniu metu ir vienas, ir kitas buvo su- svyravę, o antra, neapėmė visų sporto šakų, labiau pastreikė tik krepš- niųje. Be to, keletas „Sarūno“ krepš- niųkų pasiūfėjo vykti Kanadon, gi GSK paskutiniu metu L klasės krepšinio pirmenybėse irgi nekaip pasirodė. Kempeno lietuvių kolon- ji visuomenę pagėdavo, kad ši kolonija būtų tinkamai atstovaujama. Tai atsiėkti tebuvo tik įmanoma visiems sportininkams susiorganizavus į vie- ną klubą.

Ir štai, 1947 m. rugsėjo 7 d. vietos lietuvių kolonijos švietimo bei kul- tūros reikalams komiteto narys Leonas Pračkaila sušaukė visų sportin- kų bendrą susirinkimą. Visi tam prie- tarė. Šis naujasis kempeniečių sporto klubas pasirinko taip pat ir naują sau vardą, būtent: „Margis“. Tuoj pat išrinkta naujojo klubo valdyba, į kurią įėjo: J. Šileikis, A. Puzinauskas ir L. Pračkaila. Mini- mam susirinkime išrinkti ir sporto vadovai vyrams ir moterims: Al. Osteika ir Puzinauskienė. Čia pat susirinkime pavesta žymesniems sportininkams sušaukti artimiausioje ateityje atskirų sporto šakų-sekcijų susirinkimus ir išrinkti sekčių va- dovus. Be to, numatyta prie klubo sudaryti iš sporto bičiulių Klubą Tarybą, o susidariusiems įvairiems ginčams spręsti — garbės teismą ir kviešti klubui dvasios vadovą ir gydytoją.

L. V.-kas

SPORTAS KASELY

VIII. 23 Lituanicos svečias buvo Hanau Perkūnas. L klasės krepšinio

Suvažiavimo išpūdžiai

(PASTABŲ IR FAKTŲ VIETOJE)

Paskutiniomis rugpjūčio dienomis lietuvių žurnalistas buvo suskridęs iš visų trijų zonų į savo antrąjį me- tinį saskrydį išstėmimo. Ir ne kur kitur, bet suskrido būtinai į Schwein- furtą. Ach ...

Šioje Mainfrankijos lietuviškoje stovykloje tą šeštadienio rytą išdygo daug, daug pažįstamų, bet jau ne kasdieną matomų, veidų. Nebespėja sveikintis vieni su kitais, per petį meilingai tapšnoti ir apie pasilauky- mus teirautis. Matai tuos pačius veid- dus, kurie per dieną dienas negalė- davo užbaigti disputų Konrado kavi- nėje Kaune, arba didžiū pasitenkin- mu spindėdavo anuomet ilgos atmin- ties „Maisto“ spaudos priėmimuose su lietuvišku kuklumu ... Tik dabar matai juose uždėtus niekada nebe- panaikinusiu gilaus vargo ansapau- dus. Ir todėl jie dar glaudžiau mus suartina. Ak, ką ir besakyti, daug „džiaugsmų“ pergaventa prašlinku- sių metų klaikybėse.

Tat Schweinfurte susirinko visi li- kusieji Lietuvos laikraščių atstovai, beklaidžioja dabar nesvetingoje kar- dininkų žemėje. Nebuvo tiklatai tu, kuriuos likimas numetė jau į tolmas šalis arba kurie ligos prirakinti prie lovy.

— Gal būt, kad mes jau paskutinį kartą čionajos ... — kažin kuris prastarė.

Ir gali būti. Toks disciplinuotas visų susibūrimas krūvon gali būti ir pranašingas. Yra sakoma, jog plunks- nos žmonės daug ką nujaudžia. Juk ir paukščiai, prieš skrisdami i neži- nomas keliones, susirenka i būrius ...

Slaunus miestas tasai Schweinfur- tas. Ak mums miestas, mes kalba- me tik apie savąsias stovyklas. Jau suvažiavimo išvakarėse atsiradę ke- leiviai meilingai buvo paprašyti slinkti už vakarienės stalo. Niekas nesiteiravo, ar tu turi ką savo tar- belėje, ar ne?

Kas naujo Bamberge

— Vykdydama savo nusistatymą tremtinių grupuoti paskirais vie- netais, IRO pradėjo pertvarkymą ir Bamberge DP stovyklų. Visi ukrai- niečiai iš Bambergo iškeliami į Bay- reuthą, o Bamberge sugrupuojami tik pabaltiečiai: lietuviai, latviai ir estai. Turimomis žiniomis, i Bam- bergą būsią atkelti dar lietuviai iš Wunsiedelio stovyklos.

— Rugsėjo 1 d. Bambergą ap- lankė Lietuvos Operos solistai: Juzė Augaitytė, Olga Nauragienė, Ipoli- tas Nauragis ir muzikas A. Kučū- nas, kurie Bambergo evangeliku maldos namų salėje (Promenade Str. 1) turėjo koncertą.

Todėl ryto metą suvažiavimas smarkiai kibo i darbą. Jau pirmomis prezidento darbo minutėmis Pulgis iš publikos pareiškė:

— Prezidiumas nemoka nei skaity- ti, nei rašyti ...

Galėjai jau spręsti, jog suvažia- vimas bus aistringas. Taip ir buvo. Prie kiekvieno paskaitininko ar pra- nešėjo žodžio buvo kimbama, ginči- jamasi, įrodinėjama ... Tik niekas nė burnos neatvėrė po revizijos ko- misijos pranešimo.

Paskiau Kardelis su Pulgiu susiki- bo dėl spausdinto žodžio hebrajų kalba. Pirmasis įsakmiai pareiškė:

— Aš, kolegos, stačiai protestuoju!

O antrasis iš susijaudinimo, dzingt, ir išbėrė ant grindų savo tabaką. Ką šiandien reiškia išberti tabaką — nereikia daug aiškinti. Visi tai su- pranta. Priešpjetinis posėdis baigėsi kolegos Urbono trumpu, bet labai reikšmingu pranešimu:

— Kolegos! lygiai pirmą valandą pietūs!

Pasitenkinimo banga nuskrido per visą salę.

Čia jau savo pastabas aš esmi pri- verstas nutraukti. Aš stačiai bijau rašyti, drebu prieš faktą. Kaip ne- drėbėsi, jeigu, nusikaltimą esį pada- ręs. O nusikaltimas žiaurus ir baisus: mes emėm kartą ir privalgėme so- čiai ir skaniai ... Prie šito tuoj gali kai kas prikišti; kaip, kur, kodėl pri- valgėte sočią? Aha, tai tikras nusik- kaltimas — marš i daboklę! Todėl visi tik skuba valgyti, įdant kas ne- atimtu. O kai laimingai viskas bai- gėsi, tai linksmai visi atsiduso. Vien- nas dantis krapštinėdamas (irgi gali prisikabinti policija) ramiai pasakė:

— Man jau praėjo noras kur nors emigruoti ...

O čia desertui dar emė nešti ledus.

Ir tikrus ledus, o ne erzacus. Tada vienas nabagas iš anglų zonos staiga išsprendė neišsprendžiamą problemą:

— Vyrai, jeigu emigruoti, tai tik i Schweinfurtą! Ir tai kompaktinė mase.

Popietiniai pasėdžiai vėl prasidėjo be nuolatinio rūpestio ...

Suvažiavime vyraavo tikrai profes- siniai kolegiškos nuotalkos. Visi ypač buvo paslaugūs kolegoms iš anglų zonos. Jeigu reikėjo išlipti iš sunk- vežimo, visada padėjo, jeigu reikėjo išlipti — ranką padavė. Ir šiaip vi- sur prilaikydavo, kada tik pūstel- davo smarknesis vėjas ...

Schweinfurto stovyklos direktorija irgi reikiamai suprato padėti. Ji ne- pagailėjo masinių nuvežti i kon- certą ir i pikniką užmiesčio pilyje. Ir pati kartu visur dalyvavo, rūpinosi. Neveltui vienas anglozonininkas mums ir pasakė:

— Sie vyrai, grįžę Lietuvon, galės drąsiai kiekvienam i akis žiūrėti ir pasakyti: tikrai ten buvom kampo lyderiais! Nereikės jiems vaikščioti pašalinėm gatvėm akis nuleidus ...

P. Baltramaitis ir p. Devenlenė su mumis buvo per visas suvažiavimo dienas nuo ryto iki vakaro. Jie mus drąsino ir kėlė viltį. Jie išgirdo apie mūsų džiaugsmus ir mūsų vargus. Visą sužinojo. Grįžę Amerikon, jie viską apsakys mūsų broliams.

Graudingi buvo paskutiniai pus- ryčiai pirmadienio rytą. Sunku buvo atsisukti visiems nuo visų ir nuo šito stalo ... Pulgis, padėjęs šaukštą, paskutinių kartą pagraudeno:

— Atčiū, atčiū! Siuo savo suvažia- vimą laikau baigtu.

O Petrenas, suspausta kirdimi, iš- tarė savo konsesinius žodžius:

— Malonu atsiseidinti!

Ir spaudė visi energingai rankas

šeimininkams, o ypač šeimininkams ir nusakė visokius komplimentus.

Alb. V.

Lietuvio išradimas

München (Dena) — Vienas lie- tuvis inžinierius sukonstruavo batą su pakeičiamu padu, kur be odinio, galima įdėti padą iš medžio kam- čio, aliuminijaus arba kitokios medžiagos. Kaip praneša vienas Müncheno patentų įvertinimo būd- ras, greitu laiku būsiantį pradėti mašinė tokių batų gamyba.

Paiešojimai

Gedimnaitė Ona, gyv. Amerikoje, kilusi iš Raseinių apskr., Betygalos valsč., Navininkų km., prašo atsi- liepti gimines ir pažįstamus. Ra- šyti: Vladas Soltanas, (16) Hanau a. M., Lithuanian DP Camp.

Kun. Sonda, iš Pagramantų, Ša- palą Edmundą iš Kražių, Savitiškių dv., Račkauską Bonifacą iš Šiaulių, kpt. Mikucką iš Kauno ir Zasiņa Stānslavā, iš Kražių, prašo atsiliepti Sidlauskas Viktoras, 120 rue Hor- Chateau, Liege, Belgique.

Zinantieji apie Saulinską Petrą arba bent vieną seserį Marijoną, Eugeniją, Albina bei Anelę Kuri- naitę prašomi pranešti šio laik- raščio administracijai.

Spirikačio Aleksas, gim. 1918 m., kilusio iš Panevėžio, ieško namiš- kiai. Rašyti: Pranas Budrys, Lübeck, Mesenkaserne, Block 7.

Zinantieji apie Grėblauskienės Adelės ir Tamulaitienės Stefanijos likimą, prašomi atsiliepti Juozui Kundrotui (24b) Klein Wittensee, Krs. Eckenförde, Lit. Lager.

Mrs. M. Vasilasuskas gyv. Kana- doje, 2342 Orleans Str. Montreal 4, ieško brolio Stasio Šileikos iš Ma- želių kaimo, Kovarsko valsč., gimusio 1915 m. Nori susirašinėti ir su Maželių km. gyventojais, esančiais Vokietijoje.

Jonas Buragas, gyv. Sao Paulo Santa Andre Caixa postal 25 Brasil, kiles iš Kazių Rudos, Mariampolės apskr. prašo atsiliepti sekančius as- menis, arba apie juos žinančius: Pi- jušas Buragas, Marcelė Pampallienė, Adelė Puišienė. Andrušių šeima, Ma- rytė Buragaitė. (43/2)

PC IRO Paiešojimų Istaiga, Arolsen prie Kasselio, ieško sekančių asmenų:

Jablonskis-Mutulytė Ona, 37 me- tu, gyv. Raseiniuose;

Jankata Jūlius, 17 metų, gyv. Kaune.

Lewi Monia, 15 metų, gyv. Kaune;

Lewi Sapiro Hinda, 46 metų, gyv. Kaune;

Lewi Moses, 52 metų, gyv. Kaune;

Lewin Hillel, 14 metų, gyv. Kaune;

Lewin Basja, 38 metų, gyv. Kaune;

Lewin Hirsch, 45 metų, gyv. Kaune;

Lewin Jehowed, 17 metų, gyv. Šiauliuose;

Lewin Etta, 46 metų, gyv. Šiau- liuose;

SPORTO ŽINIOS

pirmenybių rungtyne Lietuanica įveikė hanaviškius 46—40 (13—15). Pirmaime kėlinyje pasekmė svyravo, trečiame ketvirtyje Perkūnas vedė keliais taškais, bet paskutiniame kasseliečiai smarkiai susiėmė ir pe- nė pergale, kartų ir antrąją vietą pirmenybėse. Taškai: Lituanicos — Varkala 16, K. Miškinis 10, Rakke- vičius 6, Landsbergis I 6, Afanasje- vius 6, Mičiulis 2, V. Miškinis 0, Valaitis 0; Perkūno — Bagdonas 22, Pilvelis 8, Paransevičius 7, Dragune- vičius 2, Kalvaitis 1, Kuncaitis 0 ir Beresnevičius 0.

k. m.

ZONOS ŠACHMATŲ PIRMENYBĖS

Kempeno stovykla rengia pas save rugsėjo 12-19 d. d. amerikiečių zonos lietuvių šachmatų pirmeny- bės. I jas suvažiuoja 14-ka šach- matininkų: meisteriai Tautvaišas ir Arlauskas (Dillingen), Skibniauskas (Dinkelsbühl), Kazakevičius (Mem- mingen), Šilingas (Scheinfeld), Bra- zauskas ir Markevičius (Schwāb. Gmünd), Matusevičius (Dill), Va- lanciaus (Kirchheim), Mataitis (Ha- nau), Liuga (Augsburg), Vosylius (Ingolstadt), Paškevičius, Guobys ir Sirutis (Kempen).

Šachmatininkai, surinkę šiose pir- menybėse 50%, igaus teisę daly- vauti Vokietijos lietuvių šachmatų pirmenybėse, kurios bus surengtos amer. zonoje po poros mėnesių.

Zonos pirmenybės Kempenė ap- siėmė globoti vietos lietuvių kolon- jos pirmininkas dr. Kaškelis.

TAUTVAIŠAS IR ARLAUSKAS Į HANAU TURNYRĄ

Mūsų meisteriai Tautvaišas ir Ar- lauskas pakviesti i rugsėjo 27 — spalio 8 d. d. latvių rengiamą didelį šachmatų turnyrą Hanau. Pakviesta 16 dalyvių, k. a.: Bogoliubov, Boga- tyriūk, Seleznev, dr. Roedi, Un- zinkar, Nlephaus, Troeger, Kie-

ninger (tik ką laimėjęs Vokietijos p-bes Weidenau) mūsų meisteriai Tautvaišas ir Arlauskas, estas Hein- la ir latviai: Zemgals, Endzelins, Rankis, Ozols ir Lidums.

TRUMPAI IS VISUR

— Tarpvalstybinės futbolo run- gtynės: Švedija — Suomija 7-0, Ven- gija — Albanija 3-0.

— Po dešimties savaičių pertrau- kos prasidėjo Anglijos futbolo pir- menybės. Pirmąją žaidimų dieną i stadionus prigužėjo milijonus žiūro- vų. Arsenal nugalėjo Sunderland 3-1, Stoke City — Bolton Wanderers 1-0, Grimsby Town — Aston Villa 3-0, Manchester City — Wolver- hampton Wanderers 4-3, Charlton — Sheffield United 4-0 ir kt.

— Ir Prancūzijoje prasidėjo futbolo pirmenybės. Latvis gynikas Arens žaidžia už Paryžiaus Racing, o kitas latvis, puolikas Vanags, jau ne už Strasburgą, bet už i antrą lygą smu- kusį Le Havre. Taurės laimėtojas Lille nugalėjo Paryžiaus Racing 4-1, meisteris Roubaix įveikė Cannes 3-1.

— Švedijos lengvosios atletikos pirmenybės davė tokias pasekmes: 100 m Strandberg 10.9; 200 m Lund- quist 22.1; 400 m Larsson 48.4; 800 m Ljungren 1.50.1; 1500 m Strand 3.49.6; 5000 m Albertson 14.32.6; 110 m kliūtis Lidman 14.7; 400 m kliūtis Lar- son 53.1; 3000 m su kliūtimis Sjöst- rand 9.05.0; i aukštį Bjork 1.95; i tolį Laessker 7.17; su kartimi Olsson 4.05; triušolis Ahman 15.26; diskas Fransson 48.00; letis Petterson 66.43; rutulys Nilsson 15.26; kūjis Eriksson 54.34.

— Hongkongo futbolo vienuolikė Sing Tao FC jau atvyko i Angliją rungtynių su mėgėjais. Kelionę fi- nansavo milijonierius Hoon Haw.

Ar įsikurs DP Quoddy kaime?

Paskutinėmis savaitėmis JAV spaudoje iškilo „Quoddy“ vardas. Passamaquoddy (pilnas pavadinimas šio Maine valstijos esančio kaimo) sienas Karo Nuosavybių Valdyba apklįjavo plakatais „Parduodama arba išnuomojama“. 1935 m. pradėtas statyti kaimas po karo „mirė“, ir dabar Maine vyrų suka galvas, kokių būdu būtų galima jį atgaivinti, nes mintį parduoti kaimą, kaip lauką, jie laiko nusikaltimu.

DP stotis pakeliui į P. Ameriką

„The New York Times“, ypač daug dėmesio paskyręs šiam reikalui, talpina eilę straipsnių apie vieno New Yorko finansininko, Frank Cohen, projektą perkelti kaimą, laikinai ten įkuriant Europos tremtinių. Tremtiniai čia atvyktų šešiams — aštuoniems mėnesiams, pasinaudodami tam laikui išduodamomis tranzito vizomis, ir būtų paruošiami tolesnei emigracijai į Pietų Ameriką. Be paruošimo emigracijai, ypač išmokimo naujų amatų ir P. Amerikoje vartojamų kalbų, tremtiniai čia dirbtų traktorių, batų ir kitų produktų, skirtų eksportui į pietinę Vakarų pusrutulio dalį, gamyboj, už tai negaudami atlyginimo grynais pinigais. „Stars and Stripes“ žiniomis, Quoddy iki 1948 m. birželio mėn. galėtų priimti 25.000 tremtinių šeimų.

Frank Cohen yra pasirengęs padengti išlaidas, reikalingas atitinkamam kaimo remontui, kurios sudarytų apie 250.000 dol. Coheno projektus susidomėjimą parodė ir Maine valstijos senatorius O. Brewster, o taip pat valstijos pareigūnų tarpe ši idėja rado pritarimo.

Oponuojant padaryti užmetimai, jog toks projektas esąs žiaurus, ir jo įgyvendinimas reikštų neleistiną daugelio tūkstančių europiečių tremtinių eksploatavimą. Karo Nuosavybių Valdyba, kurios tiesioginėje žinioje yra minimas kaimas, atrodė, pradžioje buvo linkusi panašiam projektui pritariti.

Bet vėliau Maine valstijoje išeinančiam „The Lewiston Daily Sun“ pasirodė žinia, jog Quoddy pavertimą į tremtinių apmokymo vietovę Karo Nuosavybių Valdyba nelabai linkusi užgirti, nes nemananti, kad tai turėtų kokių visuomeninės naudos. Toks projektas neturėtų reikšmės nei iš pramoninio taško žiūrint, nei, pagaliau, nebūsiu jokios naudos auklėjimo bei lavinimo atžvilgiu.

Didžiulė elektros jėgainė

Quoddy pradėtas statyti Roosevelt prezidentavimo laikais. Čia turėjo būti įrengta milžiniška hidroelektrinė jėgainė, bet, išiešius 7 mil. dolerių, kongresas nebesutiko skirti tolesnių sumų, ir darbai sustojo. Šiuo metu, prezidentui Trumanui parodžius susidomėjimo, vėl dedama vilčių, jog jėgainės statyba gali būti tęsiama.

Universitetas veteranams ir tremtiniams

Tačiau, iš kitos pusės, kaip praneša minėtas „The Lewiston Daily Sun“, diskutuojamas BALFO pirmininko dr. J. Končiaus pasiūlymas, Quoddy įsteigti universitetą studentams tremtiniams. Tai būtų universitetas, kuris „aptarnautų karo veteranus ir tremtinius paruoštų demokratijos pionieriais“, kuriais

jie būtų grįžę į gimtuosius kraštus.“ Dr. Končius Karo Nuosavybių Valdybai yra pasiūlęs vieną mil. dolerių už Quoddy kaimą.

Universiteto branduolį sudarytų dabar Pinneberge prie Hamburgo veikiąs Pabaltijo Universitetas. Numatoma, kad 1948 m. ši institucija galėtų pradėti darbą, perkėlus ten 2500 studentų ir maždaug 130 profesorius. Dr. Končius jau yra padaręs atitinkamų žygių pas Maine pareigūnus, JAV švietimo įstaigose ir Karo Nuosavybių Valdyboj. Pradžioje planuojama įrengti parengiamąjį medicinos fakultetą, vėliau pilną medicinos, miškininkystės, žemės ūkio, žuvininkystės ir technikos fakultetus. Universitetas aptarnautų ne vien tremtinius, bet ir vietos bendruomenę. Pirmenybę turėtų karo

veteranai, nedarant skirtumo, rasės, tikėjimo, spalvos ir gyvenamos vietos atžvilgiu. Tai būtų žymi institucija Maine valstijoje.

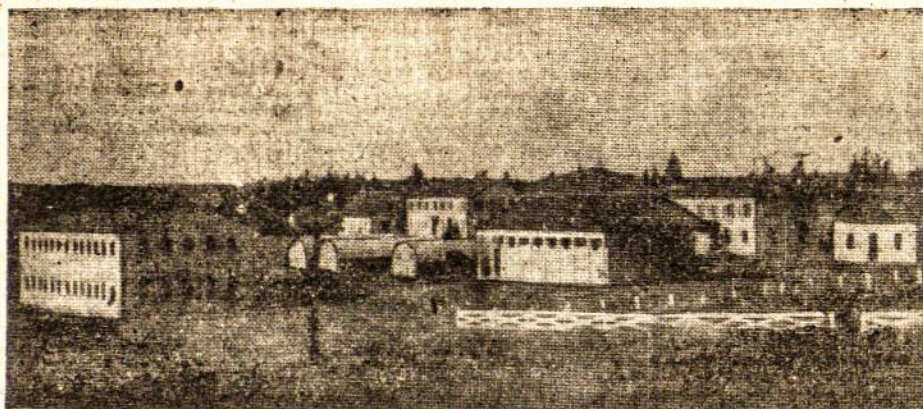
Apie dr. Končiaus žygių vaisius, rašant šią apžvalgą, dar nebuvo turima žinių, tačiau, New Yorko švietimo įstaigų sluoksniuose, kaip rašo „The New York Times“, reiškiama nuomonė, jog Quoddy idealiai atitiktų universiteto ar kitokios švietimo įstaigos reikalavimus, o šiuo metu adakštojo mokslo įstaigų trūkumas JAV aiškiai jaučiamas.

250 trobėsių ant Fundy įlankos

Quoddy guli prie Fundy įlankos, apsuptas spygliuočių miško. Balti kaimo pastatai yra t. v. kolonialinio stiliaus, plačiais raudonais arba žaliais stogais ir spalvingomis langinėmis.

Kaimas yra 250 pastatų, iš jų 46 grindų plotas siekia nuo 4000 iki 60.000 kvadratinų pėdų. Gyvenamųjų pastatų yra 129, iš jų 9 gali sutalpinti po 40 šeimų. Namai įrengti moderniškai ir yra, palyginti, gerame stovyje, aprūpinti centraliniu šildymu ir vandentiekio. Netruksta ir ligoninės, kuri karo metu buvo praplėsta iki 200 lovų. Didžiausias pastatas yra Ben Moreel halė, kuri siekia apie 180 m ilgio ir 30 m pločio. Kitame pastate įrengta auditorija gali sutalpinti 300 asmenų.

Kaimas yra saugojamas, ir sargybiniai, ugniagesių dalinėlis, kartu su 15 administracijos tarnautojų, šiuo metu yra vieninteliai „mirusio“ kaimo „valduokliai“. Jų išlaikymas valdžiai kas mėnesį kainuoja 3500—4000 dolerių.

Quoddy kaimo (Maine, JAV) centriniai pastatai

(„N. Y. Times“)

Trečius metus stovyklaujame Italijoje

1945 m. gegužės m. Kärnten srities (Austrijos) daugumas lietuvių buvo surinkti į Spittal a. d. Drau stovyklą. Vieni paliko fabriką, kiti lėptiūvę, dar kiti su austrų ūkininku atsiviekinio. Birželio 1 d. alijantų mašinomis atvykome į Italiją.

„Visi keliai veda į Romą“. Mes irgi ten vykome. O iš Romos keliausime toliau, paliksim karinę Europą. Taip buvome informuojami stovyklose, kuriose dviems, trimis dienoms sustodavome. Bet pačioje Romoje tokių informacijų jau negirdėjome. Po keleto mėnesių beveik visi atsidūrėme Emilijos provincijoje, Reggio mieste, kareivinėse įrengtoje stovykloje.

Reggio Emilia stovykla yra pagrindinė lietuviams Italijoje. Šiuo metu čia gyvena apie 170 lietuvių. Šioje stovykloje daugiau pasireiškia ir įvairūs veikimas. Ypač tautinės šventės, įvairūs minėjimai gražiai parengiami. Tada atvyksta lietuvių iš Romos bei kitų Italijos miestų. Ypač stipri yra krepšinio komanda, laimėjusi net keletą turnyrų su italų komandomis.

Kitas žymesnis lietuvių kultūrinis židinys, tai Pizos lietuvių studentų kolegija, vadovaujama lietuvių kunigų saleziečių. Čia sudaryta studentų atstovybė visiems ir kituose universitetuose studijuojantiems lietuviams. Pačiame Pizos universitete yra apie 30 lietuvių, 4 lietuvių studijuoja Florencijos universitete. Tai

daugumoje menininkai — architektai, dailininkai.

Bolonijoje, kuri garsio savo, tur būt, pačiu seniausiu universitetu, taip pat yra 18 lietuvių, gyvenančių to miesto stovykloje. Iš jų 11 studijuoja universitete.

Po keleto lietuvių gyvena Milane, Monzoje, Torine ir dar viename kitame mieste.

Centrinis lietuvių komitetas sudarytas Romoje. Čia gyvena ir didesnis skaičius lietuvių nuo senesnio laiko. Romoje leidžiamas ir turiningas mėnesinis laikraštis „Lietuvių Balsas“. Be to, paskutiniu metu įsteigta lietuvių kunigų kolegija labai daug prisideda prie lietuviško veikimo Romoje ir bendrai Italijoje sustiprinimo.

Lietuvių tremtinių Italijoje pirminis rūpestis, tai emigracija. Važiutuot bet kur. Deja, iki šiol išvykusių yra tik keletas į Pietų Amerikos valstybes. Du šiomis dienomis išvažiuoja į JAV. Kiti tik laukia...

Darbo gauti šalia stovyklų yra neįmanoma. Pačių italų bedarbių yra per milijoną, todėl svetimiems darbu leidimų visiškai neduoda. Dirbant ir turint pinigų, gyvenimas būtų geras. Krautuves pilnos visokio gero. Su kortelėmis parduodama tik duona, makaronai, pienas ir cukrus. Bet ir šių produktų galima laisvai pirkti juodoje rinkoje, o kartais ir krautuves viešai. Kitokių maisto produktų, kad ir tonomis, galima pirkti krautuves. Gerimai, palyginti, nebrangūs. Taip pat ir vaisiai. Dolerio oficialus kursas 350 lirų, laisvoje rinkoje apie 630 lirų. Sviesto 1 kg — 1.300 l, duonos kg — 200 l, dešros ar kumpio kg — 1.000 l. Lietuviai tremtiniai tik tie geriausi laikosi, kurie turi giminių, ar pažįstamų užjūryje. Visi kiti, gyvenantieji iš alijantų ir BALFO malonės, gan skurdžiai leidžia dienas. Matyti alkanam visokia gėrybės, ir negalint jų paragauti, tai nuolatinės Tantalos kančios...

J. Milkas

Incidentai dėl nelegalios emigracijos Palestinon

EXODUS GRĮŽTA Į VOKIETIJĄ * ŽYDIŠKOS DAINOS IR „HEIL HITLER“ ŠAUKSMAI * PROTESTŲ BANGOS * RUOSTASI BOMBARDUOTI LONDONĄ * ATOMINĖ BOMBA IŠ AMERIKOS

Pastarąją savaitę pasaulio laikraščiai paskyrė išties skiltis, o žinių agentūros sunaudoję šimtus metrų telegraminių juostų pranešimams apie 1947 m. „Exodus“ žydų pabėgėlių kelią atgal iš Palestinos į Vokietiją. Žemiau paduodama vokiečių telegramų agentūros „Dena“ pranešimų minimu klausimu santrauka.

Atmetus pasiūlymą išsikelti Prancūzijos žemėje ir laukti ten palankios progos legaliai emigruoti į Palestiną, trys britų laivai — „Ocean Vigour“, „Empire Rival“ ir „Runnymede Park“ — su 4350 žydų pabėgėlių pasuko Šiaurės Jūros kryptimi. Sekmadienį „Ocean Vigour“, lydimas dviejų britų naikintųjų, įplaukė į Hamburgo uostą. Uostas buvo apstatytas stipriais anglų kariuomenės ir karo policijos daliniais.

Pirmadienio rytą, kelis kartus per garsialakbių pakartojus reikalavimą išlipti, laivas, galima sakyti, buvo ramiai ir tvarkingai apleistas. Antradienį per pietus tvarkingai ir, palyginti, skubiai žydai evakuavo ir antrąjį, „Empire Rival“, laivą. Tik, kaip praneša AFP, antradienio vakare pastarajame laive sprogo bomba, kuri turėjo delsimajį degiklį.

Tačiau 1500 „Runnymede Park“ keleivių į ultimatyvinį reikalavimą apiešti laivą nuo denio atsakė „pfui“ šauksmais. Užlipę 150 anglų kareivių ir karo policistų, ginkluotų guminėmis lazdomis ir ašarinių dujų pistoletais, pabėgėlius rado kajutėse, dainuojant žydiškas dainas. Prasiėdę gumtynės. Žydai gynėsi konservų dėžutėmis ir bonkomis. Po valandos gumtynės pasiekė aukščiausią įkarštį, ir žydai, anglų ka-

reivių velkami iš laivo, balsiai keikė Vokietiją ir šaukė „Heil Hitler!“.

Maždaug po dviejų valandų, suėmus pasipriešinimo organizatorius, pavvyko laivą ištuštinti.

Visi pabėgėliai specialiais traukiniais pervežti į Kücknitz stotį, gulinčią Lübeck—Travemünde ruože, o iš ten sunkvežimiais sugabenti į Pöppendorfo stovyklą.

Sąryšyje su šiuo grąžinimu pasipylė masės protestų iš žydų pusės. Palestinoje žydų tautybės gyven-tojai paskelbė dviejų valandų protesto streiką. Antradienį prie Hamburgo dokų susirinko apie 500 žydų demonstrantų, kurie veikiai buvo britų karo policijos išskaidyti.

Eilėje žydų DP stovyklų paskelbti solidarumo streikai, gi įvairios žydų organizacijos išleido daugybę protesto raštų. „Su kartėliu mes reikiame iškilmingą protestą prieš Dūnkircheno didvyrių ir El Ameino laimėtojų brutalumą ir nežmoniškumą.“

Savotiška protestavimo būdą paskutinėmis dienomis išaiškino Paryžiaus policija. Slapta žydų organizacija „Zvaigždė“ buvo pasiročiusi... privačiais lėktuvais bombarduoti Londoną. Pilotas Gilbert pareiškime spaudai sakoma: „Antrą dieną aš sustikau su vienu specialistu, kuriam buvo pavesta paruošti šešias bombas su savo gamybos degikliais. Bombos turėjo būti numestos ant anglų parlamento ir užs. reik. ministerijos rūmų. Pagal galutinį nusistatymą pirmas užskridimas turėjo įvykti ketvirtadienio vakare, numetant paruoštus atsiskaidimus, o sekantį pirmadienį jau turėjo kristi ir bombos.“ Atsiskaidimų

POLITINIŲ ĮVYKIŲ KALENDARIUS

2. IX. Petropoly pasirašytas Amerikos kontinento gynybos paktas. * Cambergoje pasibaigė D. Britanijos dominijų konferencija, Japonijos taikos sutarties reikalams aptarti. * JAV vyriausybė atmetė sovietų protesto notą prieš vakarinių Vokietijos zonų pramonės lygio pakėlimą. * D. Britanijos vyriausybė įteikė Bulgarijai aštuntą notą dėl bulgarų opozicijos vado N. Petkovo bylos. * Vid. Indijoje, Pandžabo provincijoje ir Kalkutoje išsipletė dideli neramumai tarp indų, muzulmonų ir sikhų. * Netikėtai dingo Thüringijos min. pirmininkas prof. Rudolf Paul.

3. IX. Kinijos vyriausybė priėmė JAV vyriausybės kvietimą dalyvauti pasitarimuose dėl Korėjos. * Lahoroje įvyko Indijos ir Pakistano vadovybių pasitarimas dėl sukilimo malšinimo Pandžabo provincijoje ir vid. Indijoje.

4. IX. Marshallis, grįžęs iš Panamerikos konferencijos, su ūkio žinovais pradėjo ruošti skubios paramos suteikimo planą Europai. * Atsistatydino Dinyes vadovaujama Vengrijos vyriausybė. * Dėl nesutarimų su komunistų partija, iš savo pareigų pasitraukė Vengrijos socialdemokratų partijos vadas ir generalinis sekretorius. * Atsistatydino keturi Turkijos vyriausybės ministrai. * Anglijoje išsipletė angliakasių streikas, apimdams 50 kasyklų su 60.000 darbininkų.

5. IX. Prancūzijos parlamentas 292 balsais prieš 241 išreiškė Ramadier vyriausybės pasitikėjimą. * D. Britanijos vyriausybė neišgami atsakė į sovietų protesto notą prieš amerikiečių, britų ir prancūzų nutarimą pakelti vakarinių Vokietijos zonų pramonę. * Prahoje pasirašyta kultūrinio bendradarbiavimo sutartis tarp Čekoslovakijos ir Rumunijos.

6. IX. Graikijoje sudaryta nauja, liberalų vado Sopholo vadovaujama, vyriausybė. * Italijos prez. de Nicola pasirašė Italijos taikos sutarties ratifikavimą. * Gautas žinios apie prisidėjusį Jugoslavijoje Michailovičiaus šalininkų sukilimą prieš Tito valdžią.

7. IX. Belgrado radijas paneigė gandus apie ginkluotą Michailovičiaus šalininkų sukilimą. * Gen. de Gaulle Lione pasakytoje kalboje apkaltino prancūzų komunistus už veikimą svetimųjų naudai ir pasisakė už glaudų Prancūzijos bendradarbiavimą su Vakarų Sąjungininkais. * Maskva iškilmingai šventė 800 metų kūrimo sukaktį.

Stebuklingas vaistas

Dr. Waksman Streptomycinas — vaistas gydyti džiovai

Kaip jau žinoma, karo metu buvo galutiniai surastas penicilinas. Jis buvo plačiu mastu pagamintas JAV ir dabar juo gydomas įvairios ligos, ypač venerinės-gonorėja, sifilis, įvairiausi kraujo apskirčiai (ypač po gimdymo) ir daugybė kitų ligų. Penicilinas yra tam tikra pelėsio rūšis, kuri pasirodo ant puvančių sūrio, obuolio ir kitų daiktų. Praktikoje pasirodė, kad penicilinas, kaip vaistas, naikina nevisas bakterijas. Dažniausiai penicilinas veikia į tokias bakterijas, kurios dažymo būdu, pagal t. v. Gramo būdą, nusidažo teigiamai. Kitos gi nenusidažo, ir jos vadinamos neigiamomis. Pradėti nauji tyrimai su naujais pelėsiais, grybų įvairiausiomis rūšimis, ypač su puvančių medžiagų pelėsiais. Pasirodo, daug yra grybų ir pelėsių, kurie suėda bakterijas, jas sunaikina. Tokius plačius tyrimus dar karo metu pradėjo JAV dr. Waksman. Jis išaugino apie 85 rūšių įvairiausių pelėsių kultūrų ir jas išbandė įvairiais būdais. Beveik visi pelėsių gaminiai pasirodė žmogui organizmui labai žalingi. Tik iš vieno grybo, t. v. glebo, pagamintas skystis pasirodė labai naikina neigiamai nusidažiusias pagal Gramo būdą bakterijas. Šis skystis Waksmaną pavadino streptomycinu. Jis jį išbandė ant vištų, triušių, jūros kaulyčių ir kytų gyvulių ir gavo gerus rezultatus kai kuriom ligom

gydyti. Šį vaistą jis užpatentavo ir dabar gamina JAV. Streptomycinas, kaip ir penicilinas, pasirodė kaip nauji „stebuklingi“ vaistai nuo įvairių ligų.

Kaip praneša „New Herald Tribune“ š. m. rugsėjo 6 d. iš Londono, streptomycinas taikomas ir džiovos gydymui. Britų sveikatos ministeris skelbia, kad importuojamas iš JAV streptomycinas tinka kai kuriais atvejais ir džiovos-tuberkuliozės gydymui. Šio vaisto gavus iš JAV atitinkamą kiekį — perduoda per Sveikatos Ministeriją jį pritaikyti gydymui ligoninėse 150 lovų. Pagal sveikatos ministerio pranešimą, streptomycinas gerai veikia prieš smegenų uždegimą — meningitą ir prieš tuberkulizinį meningitą, kuris iki šiol buvo laikomas nepagydomu. Taip pat tinka prie miliarinės džiovos formos, t. y. greitai žmogui ir kitų. Sveikatos ministeris išpėja, kad jis netinka chroniškai džiovai gydyti.

Dėl patento vaistai yra labai brangūs ir sunkiai gaunami, mažai jų tepadriškama. Anglų vyriausybė streptomycino įvežimą leido be mokesčių. Kaip žinoma, Anglijoje visa, kas importuojama, apdedama smarkiis mokesčiais. Ateitis parodys, kiek šis „stebuklingas“ vaistas pasirodys praktikoje tinkamu vartoti plačiu mastu ir pagydyti milijonus džiovininkų.

Ag.

Ponį Katariną Grajauskienę, ponį Aldoną Grajauskaitę-Aleksandriškienę, paneles Oną ir Virginiją Grajauskaites ir poną Grajauską, liudies vailando, mirus mylimam vyrui ir tėveliui

PLIUI GRAJAUSKUI,

nuoširdžiai užjaučia ir kartu liūdi

Reutlingeno ir Tübingeno Ateitininkai Sendraugiai